د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او ښوونکو
د روزنې معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د
تألیف لوی ریاست

پښتو

پنځم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۶هـ.ش.

پښتو - پنځم ټولگی

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه
لري، اخیستنه او خرڅونه یې په کلکه منع ده. له
سر غړوونکو سره قانوني چلند کیږي.

moe.curriculum@gmail.com

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو

د روزنې معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي

کتابونو د تألیف لوی ریاست

پښتو

پنځم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۶ هـ.ش.

مؤلفين

ـ د مؤلف مرستیاله فروزان خاموش
ـ سرمؤلف محمد سهراب دیدار نابلد
ـ د سرمؤلف مرستیال محمد عزیز حسین خیل
ـ د مؤلف مرستیال نصیراحمد امرخیل

ژبنی ایډیټ

ـ د سرمؤلف مرستیال محمد قدوس زکوخېل

دیني، سیاسي او فرهنګي کمېټه

ـ محمد آصف کوچی
ـ حبیب الله راحل د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې د پوهنې وزارت سلاکار

د څارنې کمېټه

ـ دوکتور اسدالله محقق، د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د روزنې مرستیال.
ـ دوکتور شېرعلي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې رئیس.
ـ دکتور محمد یوسف نیازي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست سرپرست.

کمپوز او ډیزاین

- عنایت الله غفاري
ـ فیض محمد فیاض حسین خیل

د چاپ د سمون چارې

محمد کبیر حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئیس

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزير پيغام

د لوی خدای ډېر شکر دی چې انسان یې په احسن تقویم پیدا او هغه ته یې د خبرو کولو توان ورکړ او د علم او فکر پر گاڼه یې سمبال کړ. ډېر درود دې وي د اسلام په گران پیغمبر حضرت محمد مصطفیﷺ چې د انسانیت ستر ښوونکی دی او د رحمت، لارښوونې او روښنایي پیغام راوړونکی.

ښوونه او روزنه په هره ټولنه کې د بدلون او پراختیا بنسټ دی. د ښوونې او روزنې اصلي موخه د انسان د بالقوه ځواکونو فعالول او د هغه د پټو استعدادونو غوړول دي.

درسي کتاب د ښوونې او روزنې په بهیر کې یو مهم رکن بلل کیږي چې له نوو علمي بدلونونو او پرمختگونو سره اوږه په اوږه او د ټولنې له اړتیاوو سره سم تألیف کیږي. درسي کتابونه ښایي د منځپانگې له مخې خورا بډای وي چې وکړای شي دیني او اخلاقي زده‌کړې د نوو علومو له لاسته راوړنوسره یوځای د نوو میتودونو له لارې زده‌کوونکو ته ولېږدوي.

دغه کتاب چې اوس ستاسو په واک کې دی، د همدغو پورته ځانگړنو پر بنسټ چمتو او تألیف شوی دی. د پوهنې وزارت تل زیار باسي چې په هیواد کې تعلیمي نصاب او درسي کتابونه د اسلامي ښوونې او روزنې او د ملي هویت د ساتلو پر بنسټ جوړ او له علمي معیارونو، نوو روزنیزو میتودونو او د نړۍ له علمي پرمختگونو سره سم وي. د زده‌کوونکو استعدادونه په ټولو اخلاقي او علمي خواوو کې وغوړېږي او په هغوی کې د فکر کولو او نوښت توان او د پلټنې حس پیاوړی کړي. د خبرو اترو او پیرزوینې د فرهنگ دودول، د هیواد پالنې، د مینې او محبت د حس پیاوړي کول، ښښنه او پیوستون د پوهنې د وزارت نورې غوښتنې دي چې ښايي د لوست په کتابونو کې غبرگون ومومي.

درسي کتابونه د ښه او مسلکي ښوونکي له درلودو پرته نشي کولای تر پام لاندې موخې ترلاسه کړي. ښوونکی د ښوونې او روزنې مهم رکن او د زده‌کړې او روزنې د پروگرامونو سرته رسوونکی دی. د هیواد له ژمنو او زړه سواندو ښوونکو څخه، چې د تورتم او ناپوهۍ په وړاندې یې هڅه او هاند خپله دنده گرځولې، دوستانه هیله لرم چې د تعلیمي نصاب په دقیق او مخلصانه تطبیق کې د هیواد ماشومان، نجونې او تنکي ځوانان د پوهې، اخلاقو او معنویت لوړو څوکو ته رهنمايي کړي.

د هیواد د زده‌کړې د نظام بری د خلکو له جدي مرستو پرته امکان نه لري. له دې امله له ټولو قشرونو او د ملت له شریفو خلکو، په تیره بیا له کورنیو او د زده‌کوونکو له درنو اولیاوو څخه هیله لرم چې د معارف د موخو د لاسته راوړو په برخه کې له هیڅ ډول مرستې څخه ډډه ونه کړي. دغه راز له ټولو لیکوالو، پوهانو، د ښوونې او روزنې له ماهرینو او د زده‌کوونکو له محترمو اولیاوو څخه هیله کیږي چې په خپلو رغنده نظرونو، وړاندیزونو او نیوکو د درسي کتابونو په لاښه والي کې د پوهنې له وزارت سره مرسته وکړي.

لازمه بولم چې له ټولو ښاغلو مؤلفینو او د پوهنې د وزارت له اداري او فني کارکوونکو څخه چې د دغه کتاب په چمتو کولو کې یې زیار ایستلی او له ټولو ملي او نړیوالو بنسټونو څخه چې د درسي کتابونو د چاپ او ویش په برخه کې یې مرسته کړې، مننه وکړم.

په پای کې له لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې په خپلې بې پایه مهربانۍ له موږ سره د پوهنې د سپیڅلو آرمانونو په لاسته راوړلو کې مرسته وکړي. إنه سمیع قریب مجیب.

د پوهنې وزیر

دوکتور اسدالله حنیف بلخي

فــــهرست

شمېره	سرلیک	مخ
۱	حمد	۱
۲	نعت	۳
۳	بي بي عايشه رضي الله عنها	۵
٤	ښوونکی	۷
٥	د مشرانو درناوی	۹
٦	د ښه ملګري ټاکل	۱۱
۷	ترافیکي لارښوونې	۱۳
۸	له کتاب سره مینه	۱٥
۹	د ځان او کالیو پاک ساتل	۱۷
۱۰	د زده کوونکو مسوولیتونه	۱۹
۱۱	د کور په کارونو کې مرسته	۲۱
۱۲	د زده کوونکو تر منځ ښې اړیکې	۲۳
۱۳	د بست کلا	۲٥
۱٤	د بې اتفاقۍ پایلې	۲۷

شمېره	سرلیک	مخ
۱٥	د چاپېریال پاک ساتل	۲۹
۱٦	متضادې کلمې	۳۱
۱۷	د ماین خطرونه	۳۳
۱۸	ټلویزیون	۳٥
۱۹	کېسه	۳۷
۲۰	د ماشومانو درناوی	۳۹
۲۱	نیوټن	٤۱
۲۲	بشر دوستي	٤۳
۲۳	میلمه پالنه	٤٥
۲٤	ازادي	٤۷
۲٥	ځپه	٤۹
۲٦	ښکلې لیک	٥۱
۲۷	کندهار	٥۳
۲۸	موزیم	٥٥

شمېره	سرلیک	مخ
۲۹	مور	۵۷
۳۰	د نشه يي توکو زيانونه	۵۹
۳۱	روغتيا ساتنه	۶۱
۳۲	ګل پاچا الفت	۶۳
۳۳	صفت	۶۵
۳۴	معلولينو ته درناوی	۶۷
۳۵	بېلا بېل خواړه	۶۹
۳۶	ولسي دودونه	۷۱
۳۷	ابن سينا	۷۳

شمېره	سرلیک	مخ
۳۸	اشر (ګډکار)	۷۵
۳۹	ملګري ملتونه	۷۷
۴۰	مترادفې کلمې	۷۹
۴۱	پر حيواناتو زړه سوی	۸۱
۴۲	په شيدو کې د اوبو ګډول	۸۳
۴۳	د ښو خبرو اړتيا	۸۵
۴۴	وچې او تازه مېوې	۸۷
۴۵	ملي يوالی	۸۹
۴۶	ساده او مرکبې کلمې	۹۰

لومړی لوست

حــمــد

موخه: د متن لوستل، لیکل، د حمد پیژندل او په دې پوهېدل چې حمد د الله جل جلاله ثنا او صفت ته ویل کیږي.

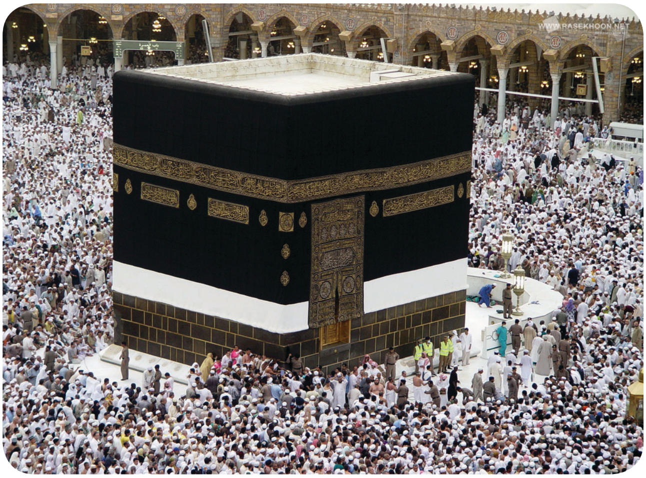

پوښتنې

ستاسو په فکر په حمد کې د چا صفت او ستاینې کیږي؟

څوک به ووایي چې د الله جل جلاله د قدرت نښې کومې دي؟

پــه نــامــه د هـغــه خـدا ی مـې دا بـیـان دی
چې یـو نـوم یـې په نـومـو نـوکـې سبـحـان دی
هـم پـادشـاه دی دجـمـلـه وو پـادشـاهـانـو
هـم دهــر یــوه سـلـطـان پـه سر سلطان دی
هـغـه کـار چـې وهـر چـاوتـه مـشـکـل دی
هـغـــه کـــار واړه وده وتـــه ا ســـان دی
څــوک ا فـتـاب شـې پـر آسـمـان راخـېـژولـې
ده افــتــاب را خــېـژولــې پــر آســمــان دی

(عبدالرحمن بابا)

رحمان بابا د پښتو ژبې شاعر دی. د پېښور ښار په بهادر کلي کې په ۱۰۱۸ هجري قمري کال کې زیږیدلی او په ۱۱۲۸ هجري قمري کال کې وفات شوی دی.

فعالیتونه

- ښوونکی دې په ټولګي کې له زده کوونکو سره له ستړي مشي وروسته خپل نوم پرتختې ولیکي او خپل نوم دې ورته ووایي، بیا دې زده کوونکي خپل نومونه په وار سره ووایي چې یوله بل سره یې پېژندنه وشي.

- ښوونکی دې زده کوونکو ته د زده کړې د ارزښت، ښوونځي ته د تګ او راتګ، د ښوونځي د ا صولو او له ټولګیوالو سره د مینې او محبت په هکله خبرې وکړي.

- ښوونکی دې د کتاب لومړی لوست په مناسب اواز زده کوونکو ته ووایي او هغوی دې ورته غوږ ونیسي.

- څو زده کوونکي دې په وار سره د لوست متن د ټولګي په مخ کې ولولي، نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.

- یو زده کوونکی دې د لوست یو بیت ووایي او نور زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې ولیکي، بیا دې یو زده کوونکی هماغه بیت د ټولګي په مخکې ووایي.

لغت	معنا
سبحان	پاک
سلطان	پاچا
آفتاب	لمر
مشکل	سخت

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د شعر څو بیتونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

دویم لوست

نعت

موخه: د متن لوستل، لیکل، نعت پېژندنه او د هغه په هکله لنډ معلومات لاسته راوړل.

پوښتنې

د تېرو ټولګیو څخه مو کوم نعت شریف په یاد ده؟

څوک به د نعت او حمد ترمنځ توپیر بیان کړي؟

نصیب مې کړه خالقه ته دیدار د مدینې
که لاس راکړې یو ځل را ته سردار د مدینې
هر یو ګوره روان دی ځي د پاک نبي ﷺ روضې ته
ښایسته رامعلومیږي شام سهار د مدینې
د زړونو مالک ته یې رحم وکړه ای خالقه
ته یو مې سه یو ځلي په ګلزار د مدینې

ابراهیم قطب زی

مرحوم ابراهیم قطب زی د ننګرهار ولایت د عربانو د کلي اوسیدونکی و، په پښتو او دري ژبو یې ډیر شعرونه ویلي دي.

فعالیتونه

- یو زده کوونکی دې لوست د ټولګي په مخ کې ووايي او نور دې ورته غوږ شي.
ښوونکی دې تيروتنې ورته سمې کړي.
- زده کوونکي دې لوست په پټه خوله ولولي. د کتاب يو بيت دې په خپلو کتابچو کې وليکي، بيا دې د ټولګي په مخ کې ووايي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په خپلو کتابچو کې وليکي او په جملو کې دې وکاروي:
ديدار، سردار، مالك، رحم
- يو زده کوونکی دې پورته شي د نعت په هکله دې خبرې وکړي، نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونيسي.
- يو زده کوونکی دې نعت متن د کتاب له مخې د ټولګي په مخ کې ولولي او نور دې ورته غوږ ونيسي.

لغت	معنا
نعت	د پيغمبر ﷺ ستاينه
رحم	مهرباني
مالك	خاوند

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د متن څو بيتونه په خپله خوښه په خپلو کتابچو کې وليکي او په جملو کې دې وکاروي.

دریم لوست

بي بي عا یشه رضي الله عنها

موخه: د متن لوستل، لیکل، د بي بي عایشې رضي الله عنها پېژندنه او په اړه یې خبرې کول.

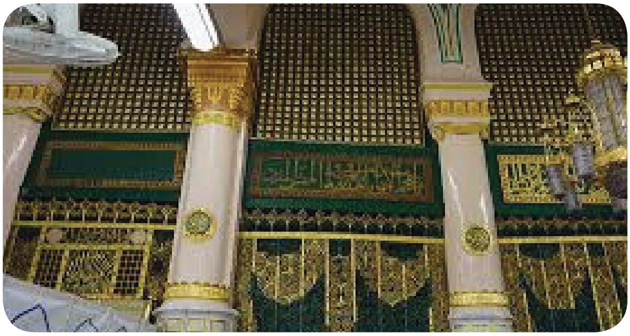

پوښتنې

- ویلای شئ چې بي بي عایشه رضي الله عنها څوک وه؟
- ستاسو په فکر بي بي عایشه رضي الله عنها زموږ د ګران پیغمبر حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څه کېده؟

بي بي عایشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه لور وه. له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سره یې د بي بي خدیجې رضي الله عنها تر وفات وروسته واده وکړ. له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه یې د یني علم زده کړ. ډېرو ښځینه مسلمانانو او اصحابو کرامو به له هغې څخه دیني مسایل زده کول. زیات شمېر احادیث ترې روایت شوي دي.

بي بي عایشه رضي الله عنها د (۶۲) کالو په عمر په مدینه منوره کې وفات او هلته خاورو ته وسپارل شوه. موږ هم باید د علم او پوهې په زده کړه کې زیا ر وباسو او دغه راز د دیني علومو په زده کړه کې کوښښ وکړو.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په چوپتيا سره ولولي، که اړتيا وه، ښوونکی دې مرسته وکړي.
- د لوست يو پاراګراف دې په خپله خوښه په کتابچو کې وليکي او بيا دې له زده کوونکو څخه څو تنه د ټولګي په مخ کې ولولي.
- لاندې جملې دې ولولي، په خپلو کتابچو کې دې وليکي:
  - بي بي عايشه رضي الله عنها ډېره پوهه او عالمه ښځه وه.
  - د علم او پوهې په برکت لوړې درجې او مقام ته رسېدلې وه.
- څو زده کوونکي دې په وار سره د بي بي عايشې رضي الله عنها په هکله خبرې و کړي او نور دې ورته غوږ ونيسي.

لغت	معنا
صديق	رښتينی
کوښښ	هڅه
وفات	مړينه
اصحاب	ملګري

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د بي بي عايشې رضي الله عنها د لوست د مفهوم په هکله څو کرښې په کور کې وليکي. په بل درسي ساعت کې دې د ښوونکي په لارښوونه ووايي.

ښوونکی

موخه: د متن لوستل، لیکل، د مهربان ښوونکي پېژندل او ورته درناوی کول.

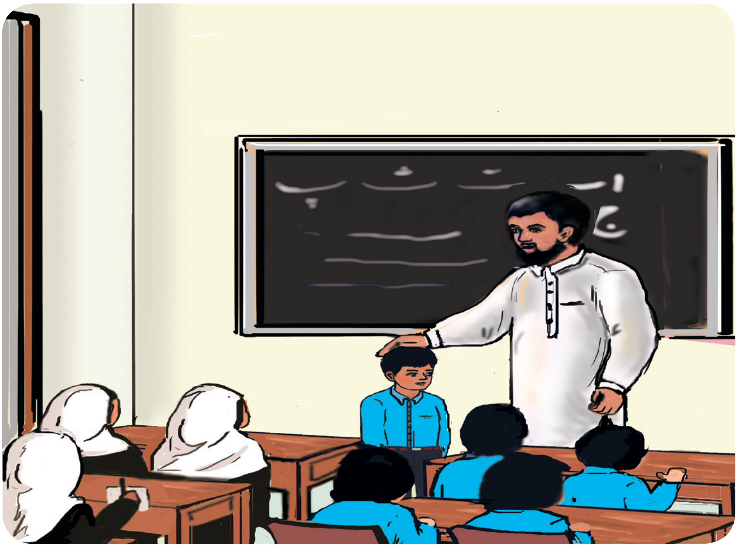

پوښتنه

ستاسو په فکر یو مهربان ښوونکی څه ځانګړتیاوې لري؟

ښوونکی زده کوونکو ته د ښوونې او روزنې دنده په غاړه لري. باید د مور او پلار په څېر په زده کوونکو مهربان وي او زده کوونکي د خپلو اولادونو په څېر وبولي.

هغه ښوونکي چې په زده کوونکو مهربان وي او په مهربانۍ سره ورته لوست ورکوي، پوښتنې ترې کوي، د زده کړې لپاره یې هڅوي، نو د هغه زده کوونکي بریالي وي، خپل لوستونه په ښه توګه زده کولای شي او له کورنیو کارونو سره یې مینه زیاتیږي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن یوځل په چوپتیا سره ولولي او بیا دې متن د څو کسانو له خوا په وارسره ولوستل شي، ښوونکی دې ستونزې ورته حل کړي.
- یو زده کوونکی دې تختې ته ولاړ شي، په تختې دې ولیکي (مهربان ښوونکی)، نور زده کوونکي دې په وارسره د مهربان ښوونکي د ځانګړتیاوو په هکله یوه یوه جمله ووایي او پرتختې دې ولیکي او بیا دې په وارسره بل زده کوونکی ولولي.
- یو زده کوونکی دې تختې ته پورته شي، بل زده کوونکی دې د متن یوه جمله ووایي او زده کوونکی دې پرتختې له یادو ولیکي. نور زده کوونکي دې د هغه تېروتنې ونیسي اوسمې دې ولیکي.
- څو زده کوونکي دې په وار سره پورته شي، د لوست متن دې په وارسره د ټولګي په مخ کې ووایي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- څو زده کوونکي دې په ټولګي کې د لوست د مفهوم په هکله له یاده خبرې وکړي او نور زده کوونکي دې هم خبرې پرې وکړي.

لغت	معنا
دنده	وظیفه
بریالی	کامیاب
مینه	محبت

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونکي په هکله په کور کې په خپلو کتابچو کې څو کرښې ولیکي او بیا دې په بل درسي ساعت کې خپلو ټولګیوالو ته واوروي.

پنځم لوست

د مشرانو درناوی

موخه: متن لوستل، ليکل، د مشرانو په درناوي پوهېدل او د هغوی درناوی کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر مشران په کشرانو څه حقونه لري؟
- څوك به ووايي چې د مشرانو څه ډول درناوی وشي؟

د مشرانو درناوی کول زموږ ديني او ولسي دود دی. هر چا ته لازمه ده چې د مشرانو درناوی وکړي.

مشران پر کشرانو حق لري چې ورته درناوی ولري، لکه: مشرانو ته سلام واچوي، د هغوی ښې او ګټورې خبرې ومني او سرته يې ورسوي .

ښه زده کوونکي له مشرانو سره د ناستې په وخت کې تر هغو مخکې او يا لوړ نه کيني او د مشرانو خبرو ته غوږ نيسي.

د زده کوونکو دنده ده چې خپله هم د مشرانو درناوی وکړي او نورو همځولو ته هم د مشرانو د درناوي په هکله خبرې وکړي.

فعالیتونه

- یو زده کوونکی دې د لوست متن په مناسب غږ د ټولګي په مخ کې ولولي او نور دې ورته غوږ ونیسي، که اړتیا وه، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- یو تن دې پورته شي، د لوست یو پراګراف دې د ټولګي په مخ کې نورو زده کوونکو ته د املا په توګه ووایي او هغوی دې په خپلو کتابچو کې ولیکي. بیا دې څو تنه په ټولګي کې ووایي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- یو زده کو ونکی دې تختې ته پورته شي، بل زده کو ونکی دې یو پاراګراف ورته ووایي، هغه دې پرتختې ولیکي او بیا دې ولولي، نور زده کو ونکي دې د هغه تېروتنې ونیسي او د اصلاح لپاره دې تختې ته راشي.
- اوس دې د لوست متن په چوپه خوله ووایي له لوستلو وروسته دې یوتن د ټولګي مخې ته ورشي، لوست دې د ټولګي په مخ کې ووایي اونور دې ورته غوږ ونیسي.
- څو زده کوونکي دې د تختې مخې ته په وارسره ورشي. د لوست د مفهوم په هکله دې خبرې وکړي او نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.

لغت	معنا
درناوی	احترام
دود	دستور، رواج

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د مشرانو د درناوي په هکله څو کرښې لیکنه وکړي او بیا دې د ټولګي په مخ کې ووایي.

شپږم لوست

د ښه ملګري ځانګړتیاوې

موخه: لوستل، لیکل، د ټولنیز ژوند په ګټو پوهېدل او په ژوندانه کې ځانته د ښه ملګري پیدا کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر انسان له ټولنې پرته ښه او سوکاله ژوند کولای شي؟
- څوک به وواييي چې د ښه ملګري درلودل به څه ګټې ولري؟

هر انسان دې ته اړ دی چې په ټولنه کې ژوند وکړي او له یو بل سره مرسته وکړي. ځکه چې په یوازې توګه ژوند کول له ستونزو سره مخ وي.
په ټولنیز ژوند کې دې ته اړتیا ده چې انسان ښه ملګري ولر ي د اړتیا او ستونزو په وخت کې یو له بل سره مرسته وکړي او ټولنېز ژوند پرمخ بوزي.
ښه ملګری په سختو وختونو کې له خپلو ملګرو سره مرسته کوي، هغوی له ستونزو ژغوري او ښې لارې ته یې رابولي، خو باید د ښه ملګري په ځانګړتیاوو کې ښه فکر وشي او د هغه نیک صفتونه اوښه خویونه وپېژندل شي .

فعالیتونه

- یو تکړه زده کوونکی دې متن په مناسب غږ ولولي اونور دې ورته غوږ ونیسي. ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- زده کوونکي دې متن په چوپتیا سره ولولي، که یې ستونزې درلودې، له ښوونکي څخه دې په وار سره د ستونزمنو ځایونو پوښتنه وکړي.

- یو زده کوونکی دې تختې ته ولاړشي. بل زده کوونکی دې د لوست یو پاراګراف ورته ووایي او هغه دې پرتختې ولیکي. نور زده کوونکي دې د هغه تېروتنې په نښه کړي.

- څو زده کوونکي دې په وارسره دټولګي په مخ کې د لوست د مفهوم په هکله خبرې وکړي او نور زده کوونکي دې په ځير سره واوري او په بحث کې دې ورسره شریک شي.

لغت	معنا
اړ	محتاج
مرسته	کومک
ټولنیز	اجتماعي

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د لوست د مفهوم په هکله څو کرښې په کورکې ولیکي او بیا دې په بل درسي ساعت کې د ټولګي په مخ کې ووایي.

اووم لوست

ترافيكي لارښووني

موخه: د متن لوستل، ليكل، د ترافيکو په نښونښانو پوهيدل او هغه په ورځني ژوند کې مراعاتول.

پوښتنه

- تاسو کله په ښارونو کې ترافيکي نښې نښانې ليدلې دي؟
- ستاسو په فکر که چيرې څوک له سرک څخه تيرېږي او د ترافيکو قوانين مراعات نه کړي، څه به پيښ شي؟

ترافيک پوليس په سرکونو باندې د خلکو او موټرو د تگ راتگ او له سرکونو څخه د تيرېدنې لپاره څراغونه او نورې نښې نښانې لري چې خلک له هغو نښو او څراغونو څخه په کار اخيستلو سره په امن کې تيريږي.

په هغو ښارونو کې چې بريښنا وي، په څلور لارو کې څراغونه درول شوي وي. دغه راز په سرکونو باندې ترافيکي لوحې او نښې وي چې د تيريدلو په وخت کې ترې کار اخيستل کيږي.

کله چې څراغ سور وي، ودريږو. که څراغ زيړ شو، د تگ لپاره تياری نيسو او که څراغ شين شو په سرک حرکت کوو او يا د سرک بل لوري ته تيريږو.

له سرک څخه بايد هغه وخت تېر شو چې موټر نه وي.

فعالیتونه

- یو زده کوونکی دې د نوي لوست متن ولولي او نور دې ورته غوږ ونیسي. په لوستلو کې که څه ستونزه وه، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- اوس دې زده کوونکي متن یو ځل په چوپه خوله ولولي. ستونزې دې په نښه کړي او بیا دې له ښوونکي څخه پوښتنه وکړي. ښوونکی دې په لوړ اواز ځواب ووایي .

- یو زده کو ونکی دې پورته شي، د لوست د متن یو پاراګراف دې د املا په توګه نورو زده کوونکوته ووایي او هغوی دې په کتابچو کې ولیکي. بیا دې یو تن خپله لیکنه د تختې پرمخ ولیکي او نور زده کوونکي دې د هغه تېروتنې په نښه کړي.

- یو زده کوونکی دې پورته شي، د لوست متن دې په مناسب اواز ووایي او نور دې ورته غوږ ونیسي.

- یو زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشي. له سرک څخه د تېریدلو په هکله د ې خپلو ټولګیوالوته خبرې و کړي او نور دې ورته غوږ ونیسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې په خپلو کتابچو کې د ترافیکي نښو نښانو د مراعاتولو د ګټو په هکله څو کرښې ولیکي.

اتم لوست

له کتاب سره مینه

موخه: د متن لوستل، لیکل، دکتاب په ارزښت پوهیدل او له کتاب سره مینه پیدا کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر د کتاب لوستل او لیکل څه ګټې لري؟
- تاسو کله کوم کتاب لوستلی دی؟

کتاب د ژوند ډېر ښه ملګری دی. د کتابونو ارزښت دادی چې د علم او پوهې سرچینه ده. هغه څوک چې د کتاب له لوستلو سره مینه لري، مفهوم او موخه یې خپل ذهن ته سپاري او په ژوند کې ترې کار اخلي، د هغه په علم او پوهه کې زیاتوالی راځي.

هغه زده کوونکي چې خپل کتابونه پاک او ښه ساتي، په خپل وخت یې لولي، د لوستونو په مفهوم ښه پوهیدلی شي، د داسې زده کوونکو پوهه ډېرېږي، د ښوونځي په ټولو کتابونو باندې د لوستلو اوزده کولو له لارې برلاسي او په پایله کې د یونیکمرغه ژوندخاوندان کېږي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په چوپتیاسره یو وار ولولي اوستونزمن ټکي دې په نښه کړي. ښوونکی دې ورته روښانه کړي.
- زده کوونکي دې په وارسره متن ولولي، که څه ستونزه وه، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- زده کوونکي دې په دوو ډلو وویشل شي. هره ډله دې د کتاب د ارزښت په هکله څوکرښې ولیکي او بیا دې د هرې ډلې استازی د ټولګي په مخ کې ولولي.
- اوس دې څو زده کوونکي متن په مناسب اواز د ټولګي په مخ کې ولولي، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي او نورزده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.

لغت	معنا
نیکمرغه	نیک بخته، د ښه ژوند څښتن
سرچینه	منبع

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کورونوکې د لوست د مفهوم په هکله څوکرښې ولیکي او په بل درسي ساعت کې دې د ټولګیوالو په مخ کې ولولي.

نهم لوست

د ځان او کاليو پاک ساتل

موخه: د متن لوستل، ليکل، دځان او کاليو د پاک ساتلو په ارزښت پوهېدل .

پوښتنې

- ستاسو په فکر د ځان او کاليو پاك ساتل څه ګټې لري؟
- که څوك خپل ځان او کالي پاك ونه ساتي، څه به وشي؟

پاکوالی د ايمان جز دی. موږ بايد ځان، کالي او د خپلې هستوګنې شاوخوا پاکه وساتو. په ناپاکه چاپېريالونو کې ډول ډول مکروبونه وي چې له يوځای څخه بل ځای ته د بېلابېلو عواملو په وسيله لېږدي او په انسانانو کې ډول ډول ناروغۍ رامنځته کوي. په مکروبونو او ناروغيو باندې له اخته کېدو څخه د مخنيوي لپاره لازمه ده چې خپل ځان، کالي او خپل چاپېريال پاک وساتو او هر وخت ورته پاملرنه وکړو.

ځکه چې په پاک چاپېريال کې ناروغۍ ورکېږي او انسانان ترې ژغورل کېږي.

فعالیتونه

- څو زده کوونکي دې په وارسره متن د ټولګي په مخ کې ولولي. ښوونکی دې تېروتنې سمې کړي.
- زده کوونکي دې د لوست متن په چوپه خوله ولولي. له متن څخه دې یو پاراګراف په خپله خوښه په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې څوتنه په ټولګي کې ووایي. ښوونکي دې تېروتنې اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې په دوو ډلو ویشل شي. له یوې ډلې څخه دې یو زده کوونکی تختې ته ورشي د بلې ډلې یو زده کوونکی دې ورته د متن څو نومونه ووایي، هغه دې پر تختې ولیکي او په جمله کې دې وکاروي، د بلې ډلې زده کوونکي دې د هغه تېروتنې اصلاح کړي.
- څو زده کوونکي دې په خپل وارسره متن د ټولګیوالو په مخ کې ولولي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- څو زده کوونکي دې په خپل و ارسره د ټولګي په مخ کې د ځان او کالیو د پاک ساتلو د ګټو په هکله خبرې وکړي اوڅو نور زده کوونکي دې د پاکوالي د نورو ګټو په هکله خبرې و کړي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کورونو کې د لوست د ګټو په هکله څوکرښې ولیکي او په بل درسي ساعت کې دې ووایي.

د زده کوونکو مسوولیتونه

موخه: د متن لوستل، لیکل او زده کوونکي پخپلو مسوولیتونو پوهیدل.

پوښتنې

- ستاسو په نظر د زده کوونکو مسوولیتونه کوم دي؟
- ستاسو په نظر که زده کوونکي خپل مسوولیتونه سرته ونه رسوي، څه به پیښ شي؟

زده کوونکي په کور او ښوونځي کې یوشمیرمسوولیتونه لري باید هغه سرته ورسوي. په ښوونځي کې د زده کوونکو یو شمیر مسوولیتونه دادي چې په خپل وخت ښوونځي ته ولاړشي او له رخصتۍ وروسته دې خپلو کورونو ته ځان ورسوي.

په ښوونځي کې نظم او قانون مراعات کړي، خپل ورځني درسونه ښه زده کړي او په کور کې تر هر څه د مخه لومړی خپله کورنۍ دنده سرته ورسوي.

دزده کوونکو دنده ده چې خپلو ښوونکو ته درناوی ولري او خبرو ته یې غوږ ونیسي ترڅو د خپلو مسوولیتونو د سرته رسولو لپاره خپل درسونه زده کړي او په ژوند کې ترې کار واخلي.

فعالیتونه

- ځو زده کوونکي دې په وارسره متن په مناسب اواز په ټولګي کې ووايي، ښوونکی دې ورته تیروتنه اصلاح کړي.
- یو زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشي، بل زده کوونکی دې ورته د متن یو پاراګراف د املا په توګه ووايي اوهغه دې پر تختې ولیکي. بل زده کوونکی دې د هغه تیروتنې ونیسي او پر تختې دې ولیکي.
- زده کوونکي دې په دوو یا درو ډلو وویشل شي، هره ډله دې د متن د سرلیك په هکله خپل خپل نظر ووايي او استازی دې د هغوی نظر ولیکي. بیا دې د هرې ډلې استازی د تختې مخې ته پورته شي او د خپلو ملګرو نظرونه دې یو په بل پسې پر تختې ولیکي او بیا دې ولولي.
- یو زده کوونکی دې متن د کتاب له مخې ووايي او نور دې متن ته ځير شي.
- ځو زد ه کوونکي دې په وار سره پورته شي. د لوست د مفهوم په هکله دې خبرې و کړي او نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کورکې د لوست د مفهوم په هکله ځو کرښې ولیکي او بیا دې په بل درسي ساعت کې د ټولګي په مخ کې ووايي .

یوولسم لوست

د کور په کارونوکې مرسته

موخه: د متن لوستل، لیکل او د کور په کارونو کې مرسته کول او د مرستې په ارزښت پوهیدل.

پوښتنې

- تاسو د کور په کارونو کې مرسته کوئ؟
- ستاسو په فکر دکور په کارونوکې مرسته کول څه ګټه لري؟

په هر کور کې ډېر کارونه وي چې باید سرته ورسیږي. که د کور کارونه د کور یوه غړي ته پرې ښودل شي نه یوازې داچې د هغه د ستړتیا سبب کیږي بلکې په خپل وخت سرته نه رسیږي.

لازمه ده چې د کورنۍ ټول غړي د کور په کارونو کې یو بل ته لاس ورکړي او په ګډه يې سرته ورسوي.

زده کوونکي چې کله کورته ورسیږي، له ډوډۍ خوړلو او لمونځ کولو وروسته دې خپله کورنۍ دنده سرته ورسوي. که وخت و، له مور او پلار سره دې په کارونو کې مرسته وکړي.

که څوک له خپل مور او پلار سره په کارونو کې مرسته وکړي، په کورونو کې يې مینه او یووالی رامنځته کیږي او کارونه يې په ښه توګه مخته ځي.

فعالیتونه

- څو زده کوونکي دې په وارسره د لوست متن په مناسب اواز سره ووايي او ښوونکی دې ورسره مرسته اولارښوونه وکړي.
- زده کوونکي دې په دوو ډلو وويشل شي، يوه ډله دې له مور سره دمرستې په هکله څو کرښې په شريکه د خپل استازي په واسطه وليکي اوبله ډله دې له پلارسره د مرستې په هکله څو کرښې په ګډه د خپل استازې په واسطه وليکي. بيا دې د هرې ډلې استازی خپله ليکنه د تختې پر مخ وليکي، نور زده کوونکي دې نظر ور کړي.
- له يوې ډلې څخه دې يو زده کوونکی پورته شي، د کور په کارونو کې دې له مور سره د مرستې نومونه واخلي او د بلې ډلې استازی دې له پلار سره د مرستې په هکله د مرستو نومونه واخلي. نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونيسي.
- څو زده کوونکي دې پورته شي، د لوست د مفهوم په هکله دې خبرې وکړي او نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونيسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې له مور اوپلار سره د مرستې په هکله څو کرښې وليکي او په بل درسي ساعت کې دې ولولي

د زده کوونکو ترمنځ ښې اړیکې

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د زده کوونکو ترمنځ د ښو اړیکو په ګټو پوهیدل او د ښو اړیکو پیدا کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر د زده کوونکو تر منځ د ښو اړیکو درلودل به څه ګټې ولري؟
- تاسو کله له خپلو همځولو سره ښې اړیکې درلودلې دي؟

کله چې زده کوونکي په ښوونځي کې شامل شي له نورو زده کوونکو سره ډېره لږه پیژندګلوي لري. ورو ورو له یو بل سره د هغوی لیدنه او پیژندنه زیاتیږي او له یوبل سره بلدیږي. له یو بل سره لوبې کوي او په ګډه لوست وایي، خو دا کار هغه وخت ښه پایله ورکوي چې په خپل منځ کې دوستانه اړیکو ته پام وکړي، یو بل ته د ورور او خور په شان وګوري او یو له بل سره لوست ووایي.

هو! زده کوونکي باید د ورونو او خویندو په څېر له یو بل سره پیژندنه ولري له یو بل سره ښې او دوستانه اړیکې وساتي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې یوځل لوست په چوپه خوله ووايي او ستونزمن ځایونه دې په نښه کړي.
- څو زده کوونکي دې په وارسره د لوست متن د ټولګي په مخ کې ووايي.که یې تېروتنه کړې وه، ښوونکی دې د هغوی تیروتنه سمه کړي.
- یو زده کوونکی دې تختې ته پورته شي، د لوست د سرلیك په هکله دې دوه کرښې ولیکي او بیا دې ولولي. نور زده کوونکي دې د هغه تېروتنې په نښه کړي او پر تختې دې ولیکي.
- څو زده کوونکي دې په وار سره پورته شي، د لوست د سرلیك په هکله دې لنډې خبرې وکړي او نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.
- یو زده کوونکی دې پورته شي، د زده کوونکو ترمنځ د ښو اړیکو د نه درلودلو د زیانونو په هکله دې خبرې وکړي او نور دې ورته غوږ ونیسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې د زده کوونکو د ښو اړیکو د ګټو په هکله څو کرښې ولیکي او په بل درسي ساعت کې دې ووايي.

د بست کلا

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د بُست د کلا په هکله معلومات ترلاسه کول.

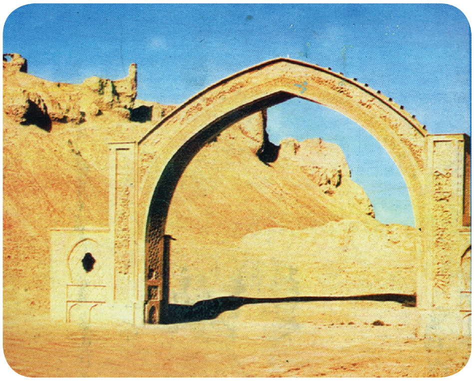

پوښتنې

- څوک ویلی شي چې د بُست کلا د هېواد په کوم ولایت کې ده؟
- ستاسو په فکر د بُست کلا به کومو پادشاهانو جوړه کړې وي؟

زموږ د هېواد له لرغونو اثارو څخه یوه هم د بُست تاریخي کلا ده چې د هلمند په ولایت کې د یوې غونډۍ په سر باندې جوړه شوې ده.
دا تاریخي کلا څو ځلې د بریدګرو لخوا ورانه شوې ده. دې کلا ځلورو خواوو ته لوړ، لوړ برجونه درلودل.
ددې غونډۍ په لمن کې جومات، بازار، کاروان سرایونه او حمامونه جوړ شوي وو چې اوس مهال د بُست د ښار یوازې یوه دروازه اباده پاتې ده چې په ډېر مهارت او ښکلې بڼې جوړه شوې ده چې شتون یې زموږ د تاریخي اثارو لویه برخه جوړوي.

فعالیتونه

- څو زده کوونکي دې متن په وارسره په مناسب اواز ولولي او نور دې ورته غوږ ونيسي.
- زده کوونکي دې د بُست کلا په هکله د ټولګي په مخ کې خبرې وکړي او داسې نور تاريخي ځايونه که ورته معلوم وي، د هغو نومونه دې پر تختې وليکي.
- د لاندې کلمو ضد دې له چوکاټ څخه پيدا او د کلمو تر څنګ دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

لويه	________	اوړی ـ وره ـ آباد ـ بدرنګ
وران	________	
ښکلا	________	
ژمی	________	

لغت	معنی
بڼه	شکل
هېواد	وطن، ټاټوبی

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې وليکي او بيا دې په جملو کې وکاروي.

(بُست، غزنوي، غونډۍ، کلا، ښار)

د بې اتفاقۍ پايلې

موخه: د متن سم لوستل، ليکل او د بې اتفاقۍ په ناوړو پايلو پوهيدل.

پوښتنې

- ستا سو په فکر بې اتفاقي کومې پايلې لري؟
- څوک به ووايي اتفاق څه ګټې لري؟

په لاندې نظم کې شاعر د بې اتفاقۍ په اړه يوه کيسه په نظم ليکلې ده. په ګډه به يې ولولو او پند به ترې واخلو.

يــوه ورځ چيــرې په لاره تېــريدم زه　　ناڅــاپــې د ونـــې لانـدې ودرېـدم زه
دوه مرغۍ شوې پاس په ونه کې په جنګ　　دواړه غــونډې کلـــوله شوې په دارنګ
د غــونډوسکې غونـدې لاندې ولوېدلې　　پيشـــو ټوپ کړ دواړه يـې غبرګې ونيـولې
چـغ وپــغ شـــور و فـــرياد يې وکړ ډېر　　ولـــې څه کېـده چـــې وخت و څنې تېر
نفاق دواړه د بلا په خوله کې ورکړې　　غليم دواړه ريز مــريز زېرو زبـر کړې
که څوک کاندې اختلاف له خپله وروره　　له دښمنه به پيمـــال شــې له ضروره

فرض کړه داچې همېشه دښمن تيار دی
د فـــــرصت او د مــــوقع په انتظار دی

(قيام الدين خادم)

قيام الدين خادم دملا حسام الدين زوی، په ۱۲۸۶ المريز کال کې د ننګرهار ولايت دکامې په ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. شاعر اوليکوال و. د ۱۳۵۸ کال دوړې په پنځمه نيټه وفا ت شويدی.نوموړی دډېرو چاپ شوو اوناچاپو اثارو څښتن دی.

فعالیتونه

- ځوزده کوونکي دې دلوست متن ولولي او ښوونکی دې د هغوی تیروتنې اصلاح کړي.
- ځوزده کوونکي دې د لوست په مفهوم خبرې و کړي اونور دې ورته غوږ ونیسي .
- زده کوونکي دې د لوست مفهوم په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې ځوتنه په ټولګي کې ووایي، نور دې ورته غوږ ونیسي.
- څو زده کوونکي دې د لوست په پوهیدوسره د خپل تصمیم په هکله خبرې و کړي.

لغت	معنا
غلیم	دښمن
ریزمریز	میده میده
فرصت	موقع

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې د بې اتفاقی په هکله څو کرښې ولیکي او په بل درسي ساعت کې دې ووایي.

پنځلسم لوست

د چاپیریال پاک ساتل

موخه: د متن لوستل، لیکل، د پاک چاپېریال په گټو پوهیدل.

پوښتنه

ستاسو په فکر چېرې چې موږ ژوند کوو، د څه په نامه یادیږي؟

زموږ د استوګنې د ځای شا او خوا، کور، کلی، ښوونځي، سړکونه، د لوبو ځایونه، خلک او هغه هوا چې موږ يې تنفس کوو، دا ټول زموږ د چاپېریال په نامه یاد یږي. مونږ باید خپل چاپیریال ښکلی او پاک وساتو او په هغه کې ګلان وکرو او ونې کښېنوو.

زموږ د هېواد د وګړو شمېر ورځ په ورځ په زیاتېدو دی، او د چاپېریال د ککړتیا سبب کیږي چې دا ککړتیا بیا ډېرې ناروغۍ او ستونزې را منځته کوي، نو د ټولو خلکو دنده ده چې باید خپل چاپېریال پاک او سوتره وساتي.

او په پسرلی کې د نیالګیو په کښېنولو او ساتلو کې برخه واخلي.

فعالیتونه

- ځو زده کوونکي دې متن د یو بل په مرسته ولولي. ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- ځوتنه زده کوونکي دې د پاک چاپېریال ساتلو په اړه خبرې وکړي.

- یو زده کوونکي دې په ټولګي کې له یوبل زده کوونکي څخه دغه لاندې پوښتنې وکړي اوبل زده کوونکی دې ورته ځواب ورکړي. که څه تېروتنه وه، نور زده کوونکي دې ورته اصلاح کړي.

الف: چاپېریال څه ته وایي؟

ب: د چاپېریال د ککړتیا علت څه دی؟

ج: د چاپېریال ساتنه د چا دنده ده؟

- زده کوونکي په دوو ډلو ووېشئ. (الف) ډله دې د پاک چاپیریال د ګټو په هکله خپل نظر په شریکه ولیکي او بیا دې د هغوی استازی ووایي نور دې ورته غوږ ونیسي. (ب) ډله دې د ککړ چاپیریال د زیانونو په هکله خپل نظرونه سره شریک کړي او د خپل استازي په واسطه دې په ټولګي کې ووایي. نور زده کوونکي دې ورته غوږ شي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پاک چاپیر یال په اړه ځو کرښې په خپله خوښه ولیکي.

متضادې کلمې

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د متضادو کلمو په معنا او مفهوم پوهېدل.

پوښتنې

- ستاسې په نظر متضادې کلمې څه ډول کلمو ته وايي؟
- څوک به د متضادو کلموخو بېلگې ووايي؟

متضادې کلمې: **هغه کلمې دي چې د معنا له پلوه يو د بل ضد وي. لکه په دې کلموکې:**

(تور_ سپين) (ژړا _ خندا) (اور_او به)

په ژمي کې هوا سړه وي او خلک توده هوا خوښو وي. تر ژمي وروسته پسرلی راځي. پسرلی د کال لومړی فصل دی. د پسرلي په پيل کې شپه او ورځ سره برابره وي بيا ورو ورو ورځ اوږدېږي او شپې لنډېږي.

لاندې جملې ولولئ او هغو کلمو ته ځير شئ چې کرښه ترې لاندې اېستل شوې ده.

- **د پسرلي په پیل کې شپه او ورځ سره برابره وي.**
- **په ژمي کې هوا سړه وي او انسانان توده هوا خوښوي.**

فعالیتونه:

- یو زده کوونکی دې تختې ته ولاړ شي. د متن دوه جملې دې لومړی ولولي اوبیا دې پرتختې ولیکي.
- یو زده کوونکی دې تختې ته ولاړ شي، لاندې بیتونه دې ولولي او بیا دې پرتختې ولیکي. بل زده کوونکی دې تختې ته ورشي او په لیکل شوو بیتونو کې دې تر متضادو کلمو لاندې کرښه وکاږي.

کـارګران مـو شـپه او ورځ پـه کارلـګیـا دي
د هـېـواد سخــتـو دردونــو تـــه دوا دي
د ژونــدون سـړې تــودې زغــمـــي پـه مـینـه
د وطـــن د آبـــادۍ لار کـــې فـــنـــا دي

(محمد عثمان نژند)

یو زده کوونکی دې تختې ته پورته شي، بل زده کوونکی دې له لوستل شوو درسونو څخه څو کلمې ورته ووایي اوهغه دې پرتختې ولیکي او په جملو کې دې وکاروي نور زده کوونکي دې ورته پام ولري.
- یو زده کوونکی دې تختې ته ولاړ شي. یوه جمله دې پر تختې ولیکي. بیا دې هغه ولولي، بل زده کوونکی دې دوه کلمې په نورو جملو کې وکاروي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچوکې څو متضادې کلمې ولیکي او بیا دې په جملو کې وکاروي.

د ماین خطرونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د ماین په خطرونو پوهېدل او ورڅخه ځان ژغورل.

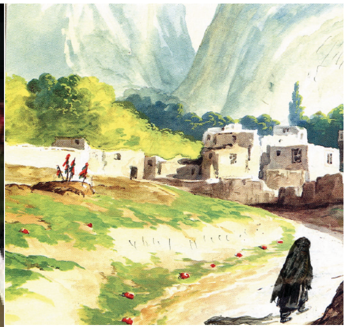

پوښتنې

- کله مو داسې پېښه اورېدلې ده چې یو څوك دې د ماین په چاودنه کې مړ یا ژوبل شوی وي؟
- ستاسو په فکر له ماینونو څخه څه ډول ځانونه وساتو؟

زرمینه د خپلې ترور کره روانه وه. ناڅاپه یې سترګې په ماین ولګېدې، ځای پر ځای ودرېده. د خپل ښوونکي خبرې وریادې شوې چې د ماینونو د خطر د مخنیوي په اړه یې معلومات ورکړی و.

لومړی یې هغه ځای د ډبرې په وسیله په نښه کړ. بیا یې د ورور په واسطه د ماین پاکۍ دفتر ته یې خبر ورکړ، له ورور سره یې د ماین شنډولو یوه ډله هلته ولاړه، لومړی یې تیږې په رنګ سرې کړې چې دلته ګرځېدل خطر لري. بیا یې له سیمې څخه د ماینونو په پاکولو پیل وکړ. ډېر ماینونه یې وایستل او هغه سیمه یې له ماینونو څخه پاکه کړه.

فعالیتونه:

- څوتنه زده کوونکي دې متن په چوپه خوله په ټولګي کې ولولي، ستونزمن ځایونه دې په نښه کړي او ښوونکی دې ورته ستونزې حل کړي.
- یو زده کوونکي دې د لوست د مفهوم په اړه خبرې وکړي. بیا دې زده کوونکي د ویل شوي مفهوم څخه څو جملې په خپلو کتابچوکې ولیکي او په ټولګي کې دې ولولي.
- یوزده کوونکی دې د لوست د متن یوه جمله بل زده کوونکي ته د املا په توګه ووایي. هغه دې پرتختې ولیکي او بیا دې ولولي. نور زده کوونکي دې د هغه تېروتنې ونیسي او اصلاح دې کړي .
- یوزده کوونکی دې د ټولګي مخې ته راشي، لاندې پوښتنې دې یوه یوه ووایي او بل زده کوونکی دې ځواب ورکړي . نور زده کوونکي دې ورته غوږ و نیسي.

الف: زرمینه چېرته تلله؟ ب: په لاره کې یې څه ولیدل؟

ج: بیا یې چاته خبر ور کړ؟

د: ولې یې د ماین پاکولو دفتر ته خبر ورکړ؟ هـ: په پای کې څه وشول؟

- یو زده کوونکی دې پورته شي، دماین د خطرونو په هکله دې خبرې و کړي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- بل زده کوونکی دې له ماینونو څخه د ځان ژغورنې په هکله خبرې وکړي او نور دې ورته غوږ ونیسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کورو نو کې د ماینونو د خطرونو په اړه یوه کیسه وکړي، که یې اوریدلې وي.

ټلویزیون

موخه: د متن سم لوستل، لیکل د ټلویزیون پېژندل او د ټلویزیون د ګټو او زیانونو په اړه معلومات ترلاسه کول.

پوښتنې

- په پورته انځور کې څه وینئ؟
- ستاسو په فکر ټلویزیون څه ګټه او زیانونه لري؟

ټلویزیون د خبر رسولو هغه وسیله ده چې له غږ سربېره تصویر هم ښیي.
ټلویزیون د راډیو یو پر مختللی شکل دی.
زموږ په ملي ټلویزیون کې د قرآن کریم تلاوت، دیني لارښوونې، روغتیایي معلومات، خبرونه، تفریحي پروګرامونه، سپورتي لوبې، ترانې، سندرې، مرکې، روزنیز فلمونه او داسې نور بېلابېل معلومات خپرېږي.
زموږ هېواد په ملي ټلویزیون سربېره نور خصوصي ټلویزیونونه هم لري.
زموږ د هېواد ماشومانو او ځوانانو ته په کار ده چې دوی د ټلویزیونونو تعلیمي او تربیوي خپرونې وګوري او ګټه ترې واخلي. د ټلویزیون ننداره مو باید له کورني کار او مطالعې څخه ونه باسي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې د لوست متن په چوپه خوله ولولي، په کوم ځای کې چې نه پوهیږي، هغه دې په نښه کړي او ښوونکی دې په حل کې ورسره مرسته وکړي .

- لاندې لغتونه دې په خپلو کتابچوکې په جملو کې وکاروي .بیا دې یو تن تختې ته پورته شي خپله لیکنه دې پرتختې ولیکي. نور زده کوونکي دې د هغه تیروتنې په نښه کړي، که چاتیروتنې کړې و ې، په خپلو کتابچوکې دې اصلا ح کړي .

لغتونه: شکل راډیو غږونه

- زده کوونکي په دوو ډلو وویشئ. یوه ډله دې د ټلویزیون د ګټو په هکله او بله ډله دې د ټلویزیون د زیانونوپه هکله خپل نظرونه سره شریک کړي او بیا دې د خپل استازي په واسطه د ټولګي په مخ کې ووایي او پاتي زده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.

لغت	معنا
تعلیمي	ښوونیز
تلاوت	لوستل

کورنی دنده

د خپلې سیمې د ټلویزیون کومه خپرونه مو چې خوښیږي؟ د هغې د ګټو په باره کې په خپلو کتابچوکې څو کرښې ولیکی.

کیسه

موخه: د کیسې لوستل، لیکل، د کیسې په ارزښت پوهېدل او په ورځني ژوند کې ترې ګټه اخیستل.

پوښتنې

- ستاسو په فکر روزنیزې کیسې څه ګټه لري؟
- په تاسو کې د چا یوه کیسه زده ده ؟

یوه ګیدړه په تیاره کې باغ ته لاړه. باغوان له باغ څخه ډېرجګ دیوال را تاوکړی و.

ګیدړې د دیوال په بېخ کې د اوبو د تېرېدلو یو سوری ولید. له دې سوري څخه په ډېر زحمت باغ ته ننوته. ډېر زیات انګور یې وخوړل او خېټه یې وپړسېده.

ګیدړې وغوښتل چې له راغلي سوري څخه بېرته ووځي، خو دومره انګور یې خوړلي وو چې له سوري څخه وتل ورته ناممکن شوي وو. سهار باغوان له خپل سپي سره باغ ته را غی. سپي په ګیدړې برید پیل کړ. ګیدړې د ژوند په وروستیو شېبو کې داسې وویل: کاشکې لوږې مې د وتلو لار سنجولې وای او بیا باغ ته ننوتې وای، اوس به له مرګه ژغورل شوې وای.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې د یو بل په مرسته کیسه په چو په خوله ولولي. ستونزې دې په نښه کړي او ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- یو زده کوونکی دې لاندې کلمې د کتاب له مخې ولولي او بیا دې د کلمو متضادي معناوې له چوکاټ څخه پیدا او په خپلوکتابچوکې دې د کلمو تر څنګ ولیکي.

لړ، ماښام، غرمه، لوړ، رڼا، ټیټ

- جګ _______
- تیاره _______
- زیات _______
- سهار _______

- څو زده کوونکي دې د متن په اصلي مفهوم د ټولګي په مخ کې خبرې وکړي او نور زده کوونکي دې ورته غوږ شي.

- د متن اصلي مطلب دې په لاندې جملوکې وښیي او بیا دې د ټولګي په مخ کې هماغه جمله ولولي، نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.

الف: په باغ کې د انګورو خوړل.

ب: باغ ته د باغوان راتګ.

ج: لومړی د یوه کار د پای سنجول او بیا هغه کار کول.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د لوستل شوې کیسې مطلب په څو کرښو کې ولیکي او په بل درسي ساعت کې دې ولولي.

د ماشومانو درناوی

موخه: د متن لوستل، لیکل او د ماشوم درناوی کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر ماشومانو ته څه ډول درناوی وشي؟
- کله مو د ماشوم د درناوي په هکله څه اوریدلي دي؟

ماشومان د راتلونکي مېندې او پلرونه دي. که ښه وروزل شي د خپل ځان، کورنۍ او هېواد لپاره ښه خدمت کولای شي. ماشومان په خپلې کورنۍ حق لري چې د هغوی درناوی وشي. په درنښت سره ورته وکتل شي. د هغوی روغتیا، زده کړې او اړتیاوو ته پام وشي.

کله چې ماشومانو ته پوښتنې پیدا کېږي باید د هغوی پوښتنو ته مناسب ځوابونه ورکړل شي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن د یو بل په مرسته ولولي، ستونزمنې کلمې اوجملې دې پکې په نښه کړي او ښوونکی دې مرسته و کړي.

- زده کوونکي دې په څو ډلو کې د ماشوم د درناوي په هکله خبرې شریکې کړي. یواستازی دې د نورو تر مخ په کاغذ کې سمې ولیکي او بیا دې د ټولګي په مخ کې ووايي.

- یو زده کوونکی دې تختې مخې ته لاړشي، بل زده کوونکی دې ورته د متن یو پاراګراف ووايي او هغه دې پرتختې ولیکي، بل زده کوونکی دې د هغه تېروتنې په ګوته کړي. په خپله دې تختې ته راشي او هغه دې سمې کړي.

- څو زده کوونکي د ې په وارسره د ټولګي مخې ته ورشي او لوست دې په وار سره ووايي او نور زده کوونکي د ې ورته غوږ ونیسي.

- زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د لاندې لغتونو معناګانې ولیکي او په جملو کې دې وکاروي. که یې تیروتنې درلودې نور زده کوونکي دې ورته اصلاح کړي.

الف: ماشوم

ب: کورنۍ

ج: پام

د: درناوی

هـ: روغتیا

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نن ورځې د درس څو کرښې په خپله خوښه په کتابچو کې ولیکي.

نيوټن

موخه: د متن لوستل، ليكل د نيوټن پېژندنه او د ځمكې د جاذبې قوې په اړه معلومات وركول .

پوښتنې

- كله مود نيوټن نوم اورېدلى دى؟

- څوك به ووايي چې د جاذبې قوه څه ته وايي؟

نيوټن يو ساينس پوه و. نوموړى هغه پوه و چې د ساينس د علم په برخه كې يې د ځمكې د جاذبې قانون كشف كړ چې تقريباً (٣٠٠) كاله د مخه يې په انګلستان كې ژوند كاوه. وايي چې يوه ورځ نيوټن د مڼې تر يوې ونې لاندې ناست و. يوه مڼه له ونې څخه را ولوېده . نيوټن په دې فكر كې شو چې هر شى ولې ځمكې ته را لوېږي؟

له ډېرې څېړنې وروسته هغه په دې پوه شو چې د ځمكې د جاذبې قوه پر شيانو باندې اغېزه كوي او هغه د ځمكې خوا ته را كاږي.

ځمكه يوه قوه لري چې هرشى د ځان خواته را كاږي او دې ته د ځمكې د جاذبې قوه وايي.

فعالیتونه

- زده کو ونکي دې یوځل متن په چوپه خوله ولولي او بیا دې څوتنه زده کوونکي د ټولګي په مخ کې په مناسب آواز ولولي.
- یو زده کوونکی دې پورته شي، د ځمکې د جاذبې قوې په باره کې دې خبرې وکړي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- زده کوونکي دې په دوو ډلو وویشل شي او هره ډله دې په شریکه لاندې یوه یوه پوښتنه ځواب کړي او بیا دې د هغې ځواب د خپل استازي په واسطه په ټولګي کې ولولي.
- د ځمکې د جاذبې قوه هر شی کومې خوا ته کش کوي؟

الف: د ځمکې خوا ته

ب: د هوا خوا ته

- کوم شی د جاذبې قوه لري؟

الف: یوازې ځمکه

ب: یوازې سپوږمۍ

ج: هر شی

د: هېڅ شی

- یو زده کوونکی دې پورته شي، بل زده کوونکي ته دې د متن یو پاراګراف ووایي او هغه دې پرتختې ولیکي. نور زده کوونکي دې هغه ولولي. که یې تېروتنه درلوده، هغه دې ورته سمه کړي .

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې کلمې په خپلوکتابچو کې په جملو کې وکاروي.

(د جاذبې قوه، نیوټن،   ځمکه، کشف)

بشر دوستي

موخه: د متن لوستل، لیکل او د بشر دوستۍ په مفهوم پوهېدل .

پوښتنې

- ستاسو په فکر بشر دوستي څه ته وايي؟
- په تاسو کې چا په کوم وخت کې له بې وزلو سره د خپل توان په اندازه مرسته کړې ده؟

انسان یو ټولنیز مخلوق دی او په بېلابېلو ټولنو کې ژوند کوي، باید په ورځنیو چارو کې له یو بل سره همکاري او مرسته وکړي. د خپلو خپلوانو او ګاونډ یانو د حال او احوال څخه ځان خبر کړي.

په هره لار چې کولای شو باید له محتاجو خلکو سره مرسته وکړو. که نور څه نه وي، خوږه خبره ورته وکړو او سمه لاره ورته وښیو.

د انسان ژوند یوازې ددې لپاره نه دی چې خپل ځان سوکاله کړي، بلکې د نورو سوکالۍ ته هم په ډېر ارزښت قایل شي.

څرنګه چې موږ انسانان یو، دا د انسانیت دنده ده چې د نړۍ له ټولو انسانانو سره مینه، خپله بشري فریضه وبولو.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن د یو بل په مرسته په چوپتیا سره ولولي. که ستونزې ولري، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- یو زده کوونکی دې تختې ته پورته شي، له متن څخه دې څوکلمې پرتختې ولیکي. بل زده کوونکی دې لیکل شوې کلمې په جملوکې وکاروي او بیا دې ولولي.

- اوس دې څو زده کوونکي په وارسره د لوست متن په ټولګي کې ولولي او نور دې خپلو کتابونو ته ځیر وي. که څه ستونزه ولري، ښوونکی دې ورته حل کړي.

- څو زده کوونکي دې په ټولګي کې دانسان د ارزښت په هکله خبرې وکړي اونور دې ورته غوږ ونیسي.

- زده کوونکي دې په ټولګي کې په خپلو کتابچو کې د بشر دوستی په هکله په وار سره یوه یوه کرښه ولیکي.

لغت	معنا
سوکاله	ارامه
محتاجو	اړو
مرسته	کومک

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د بشر دوستۍ په هکله په خپلو کتابچو کې څو کرښې ولیکي.

میلمه پالنه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د مېلمه پالنې په دود او رواج پوهېدل.

پوښتنې

- ستاسو په فکر د میلمه پالنې دود څه ارزښت لري؟
- که ستاسې کور ته مېلمه راشي، د هغه څه ډول خدمت کوئ؟

هره ټولنه یو شمیر دودونه لري چې په درانه نظر ورته ګوري. زموږ هېواد هم ډېر دودونه لري چې یو هم مېلمه پالنه ده. میلمه پالنه زموږ په خلکو کې یو ډېر لرغونی دیني او ملي دود دی. افغانان مېلمه ته په درنه سترګه ګوري او د خپل وس او توان په اندازه یې قدر، درناوی او خدمت کوي. زموږ خلک هېڅکله داسې حرکت نه کوي چې د مېلمه د خپګان سبب وګرځي.

زموږ په دین کې هم د مېلمه د درناوي په اړه امر شوی دی نو له دې امله زموږ خلک دې ویاړلي دود ته په درنه سترګه ګوري او د مېلمه درناوی کوي موږ باید خپل ښه دو دو دنه وساتو.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن له یو بل سره په چوپتیا سره ولولي. ستونزمن ځایونه دې په نښه کړي او ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- څو زده کوونکي دې متن د ټولګي په مخ کې په مناسب آواز ولولي. ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

-یو زده کوونکی دې تختې ته لاړشي، پر تختې دې د میلمه پالنې په هکله څوجملې ولیکي، ودې لولي او بیا دې بل زده کوونکی د هغه تیروتنې ووایي او په سمه بڼه دې ولیکي. ښوونکی دې ور سره مرسته وکړي.

- څو زده کوونکي دې د مېلمه پالنې په هکله د ټولګي په مخ کې خبرې وکړي. نور دې ورته غوږ ونیسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې سیمې د میلمه پالنې د دود په اړه څو کرښې ولیکي.

ازادي

موخه: د شعر لوستل، لیکل، د ازادۍ په هکله معلومات ورکول او د نویو کلمو په معنا پوهېدل او په جملو کې کارول.

پوښتنه

ستاسو په فکر آزادي څه ته وايي؟

په ښـړۍ کـې ښـه یم زه آزاد فـقیـر
نه وریښمو کې چنجـي غوندې اسیـر
په خامتا کې حُر آزاد ښه دی سل ځلـه
له غـلامه چې لباس یـې وي حریـر
د وژغـنو پـه کیـږدۍ کـې که آزادیـم
یو ویښته به یـې ور نه کـړم په کشمیـر
په ویجاړه کې مرغه ځاله کې خوښ وي
په قفس کـې د سـرو زرو وي زهـیر

(گل پاچا اُلفت)

اروا ښادګل پاچا الفت د هېواد نامتو شاعر او ليکوال و. د لغمان ولايت د عزيزخان کڅ اوسيدونکی و. په ۱۳۵٦ کال کې وفات شوی دی.

فعاليتونه:

- يو زده کوونکي دې يوځل شعر ولولي. بيا دې ځوتنه په وارسره د ټولګي په مخ کې په ښه اواز ولولي، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- زده کوونکي دې د لوستل شوي شعر مطلب په خپلو کتابچو کې په نثر واړوي او بيا دې ځوتنه په ټولګي کې ووايي.

- يو زده کوونکی دې تختې ته پورته شي، پر تختې دې د آزادۍ کلمه وليکي، بيادې د ازادۍ په هکله د يو يو زده کوونکی نظر پرتختې وليکي او ودې وايي.

- يو زده کوونکی دې د تختې مخې ته ورشي او د لوست د متن په مفهوم دې خبرې وکړي، نور دې ورته غوږ ونيسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې په جملو کې وکاروي.

(خوښ ــ ويجاړه ــ اسارت ــ زهير ــ وېښته ــ شړۍ)

پنځه ویشتم لوست

خپه

موخه: د متن لوستل، لیکل او د خپې په معنا او مفهوم پوهېدل.

پوښتنې

- څوک به ووایي چې خپه یا هیجا څه ته وایي؟
- په تاسو کې به څوک کومه کلمه په خپو واړولی شي؟

(خپه د کلمې یوه داسې برخه ده چې په یو ځایي ډول له خولې څخه راوځي، لکه: (ما) یوه خپه ده.

د (پښتانه) کلمه درې خپې لري، لکه: پښ - تا - نه. د (بزګر) کلمه دوې خپې لري، لکه: بز - ګر او دغه راز د (بڼ) کلمه یوه خپه لري.

لاندې متن ولولئ! هغو کلموته ځیر شئ چې کرښه ورلاندې اېستل شوې ده. تاسو یې هیجا کړئ.

نن زلمي او دده خور ملالۍ د ښوونځي د ادارې په لارښوونه د ښوونځي په انګړ کې کار وکړ. له نورو زده کوونکو سره یې د ښوونځي انګړ او ټولګي پاک کړل. د زلمي او ملالۍ دا کار ډېر خوښ شو. کله چې دوی له کار څخه وزګار شول او بېرته کورته ولاړل، د ښوونځي د انګړ د پاکولو کیسه یې خپل مور او پلار ته وکړه او هغوي د کیسې په اورېدلو ډېر خوشحاله شو.

فعالیتونه

- ځوزده کوونکي دې لومړی متن په چوپه خوله ولولي او ستونزمن ځایونه دې په نښه کړي، بیا دې ښوونکی د هغو د ستونزو په حل کې ورسره مرسته وکړ ي.
- څو زده کوونکي دې متن په مناسب اواز ولولي، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- اوس دې یو زده کوونکی تختې ته ولاړشي. د متن څوکلمې دې پرتختې ولیکي اودویم زده کوونکی دې لیکل شوي کلمې په څپو واړوي او دریم زده کوونکی دې د هغه تیروتنې اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې متن ولولي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- زده کوونکي دې په ډلو کې لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې ولیکي، او بیا دې ووایي چې څو څپې لري: (سر - مخ - لاس – قلم - کتابچه - شپه – درملتون –کړ – لار
- سمسورتیا - ستونزمن- ښوونځي- چاپېریال)
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په خپلو کتابچو کې ولیکي. په جملو کې دې وکاروي او بیا دې په ټولګي کې ووایي.
(وزګار - پاک – خور- څپه)

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې یوه جمله له ځانه ولیکي او بیا دې د هغې جملې کلمې په څپو واړوي.

ښکلی لیک

موخه: د لوست سم لوستل او لیکل او د ښکلي لیك پر ارزښت پوهیدل.

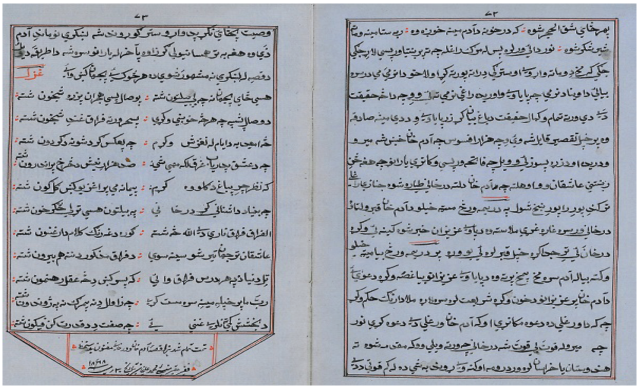

پوښتنې

- ستاسو په فکر ښه لیکنه به څه ګټې ولري؟
- که تاسو یولیك ولیکئ او څوك یې ونشي لوستلای، ښه لیك ورته ویلای شو؟

ښکلی لیک دې ته وایي چې لیکونکی اونور خلک یې پرته له ستونزو ولوستلای شي.
که یوڅوک په لوستلو ښه وپوهیږي اوپه لیکلو کې کمزوری وي او څوک یې لیک ونه شي لوستلای، ښه لیکنه ورته نشو ویلای.
ښه لیکنه هغه ده چې د کلمو ټول توري یې په واضح ډول ولیکل شي، کرښې یې کږې نه وي، یوه کلمه له بلې سره نښتي نه وي. په لوستلو کې چا ته ستونزه پیدا نشي. د یوچالیکنه هغه وخت ښکلي کیږي چې ډیر ډیر لوستل وکړي، ډیره لیکنه وکړي اوپه هرځل لیکنه کې خپلې تیروتنې اصلاح کړي.

فعالیتونه

- زده کوونکی دې یوځل متن ولولي او نوردې ورته غوږ ونیسي.
- یو زده کوونکی دې تختې ته و لاړشي. بل زده کوونکی دې ورته املا ووایي او هغه دې په ښکلي لیک پرتختې ولیکي او بیا دې ولولي.
- څو زده کوونکي دې د ښکلې لیک په ګټو یوه یوه جمله ووایي اوبل زده کوونکی دې پرتختې ولیکي.
- که په ټولګي کې کوم زده کوونکی وي چې د هغه لیک ښکلی وي، تختې ته دې ولاړشي، یوه جمله دې په ښکلي لیک ولیکي، بیا دې نور زده کوونکي هغه په خپلوکتابچوکې په هماغه ډول ولیکي.
- د ښو او سمو لیکلو مهارت څنګه ترلاسه کیږي، دوه زده کوونکي دې پرې خبرې وکړي.

کورنۍ دنده

زده کو ونکي دې په کورونو کې څو جملې په ښکلي خط له یاده ولیکي او په راتلونکي ساعت کې دې ولولي.

اووه ويشتم لوست

کندهار

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، پر معنا يې پوهيدل او د کندهار په هکله معلومات لاسته راوړل.

پوښتنه

تاسوکله د کندهار ولايت ليدلی دی؟

کندهار د هيواد پخوانۍ مرکز اوپايتخت و چې تيمورشاه بادشاه د افغانستان پايتخت له کندهار څخه کابل ته وليږداوه.

نوموړی ښار ډير تاريخي ځايونه لري، لکه: خرقه شريفه، چهل زنه، د احمد شاه بابا او ميرويس خان هوتک مقبرې.

اوس مهال په کندهار ښار کې د عينو ښارگوټي نوموړي ښار ته ځانگړي ښکلا او ارزښت ورکړی دی. دنوموړي ښارگوټي نقشه اوپارکونه په هيواد او اسيايي هيوادونو کې ساری نه لري. نوموړی ښارگوټی د تفريح اوميلو لپاره ځانگړي بې ساري پارکونه لري او هره ورځ په زرگونو خلک د سيل لپاره ورځي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په چوپتیا سره ولولي. ستونزمن ځایونه دې په نښه اوله ښوونکي څخه دې پوښتنه وکړي اوهغه دې ورته روښانه کړي.
- یو زده کوونکی دې تختې ته ولاړشي. دپارك کلمه دې پرتختې ولیکي، بیا دې یو یو زده کوونکی دپارك د ګټو په هکله خپل نظرورکړي، هغه دې پر تختې ولیکي او لیکل شوې جمله دې ولولي.
- یو زده کوونکی دې پورته شي، د لوست متن دې ولولي اوښوونکی دې ورسره د ستونزو په حل کې مرسته وکړي.
- یو زده کوونکی دې پورته شي، د تفریحي پارکونو د ګټو په هکله دې خبرې وکړي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- یو زده کوونکی دې د لوست د متن په هکله خبرې وکړي او نور دې ورته ځیر شي.
- زده کوونکي دې لاندې کلمې په جملو کې وکاروي.

(هیواد، ساری، واټونه، خرقه، واکمن، اړوند)

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کندهار ولایت د لوست مفهوم په لنډو جملو کې ولیکي.

موزیم

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د موزیم پر معنا او مفهوم پوهېدل او د لرغونو اثارو د ارزښت په هکله معلومات ترلاسه کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر موزیم کوم ځای ته وايي؟
- تاسې کله موزیم ته تللي یاست؟

موزیم هغه ځای ته وايي چې د یوه هېواد ارزښتناک او لرغوني اثار لکه: هنري، فرهنګي، تاریخي او داسې نور پکې ساتل کېږي.
لرغوني آثار د یو هېواد د تاریخ د یوه سند حیثیت او ارزښت لري. د نړۍ خلک د خپلو تاریخي آثارو ساتنه کوي.
په افغانستان کې د هېواد د لرغونو آثارو د ساتلو موزیم د کابل ښار په دارالامان کې موقیعت لري. دا موزیم داسیا له مشهورو موزیمونو څخه ګڼل کېږي. لازمه ده چې موږ د موزیم پر ارزښت وپوهېږو او په هغه کې د موجودو لرغونو آثارو ساتنه وکړو.

فعالیتونه

- زده کو ونکي دې متن یو ځل په چو په خوله په خپل منځ کې ولولي. پر کوم ځای چې نه پوهیږي، له ښوونکي دې مرسته وغواړي.

- یو زده کوونکی دې تختې ته ولاړشي، بل زده کوونکی دې ورته د موزیم کلمه ووایي، پرتختې دې ولیکي. بیا دې نور زده کوونکي یو یو د موزیم په هکله یوه جمله ووایي اوهغه دې پرتختې ولیکي.

- څو زده کوونکي دې په وارسره د ټولګي په مخ کې د موزیم په هکله خبرې وکړي ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- څو زده کوونکي دې متن ووایي او نور دې ورته ځیر اوسي.

- لاندې کلمې دې په کتابچو کې ولیکي، بیا دې نوموړي لغتونه په جملو کې وکاروي. بیا دې خوتنه په ټولګي کې ووایي.

(ګران، ډېر، هېواد، ارزښت، غوره، آثار، مشهور)

کورنی دنده

زده کوونکي دې د موزیم د ارزښت په اړه په خپلو کتابچو کې څوکرښې ولیکي.

مور

موخه: د متن لوستل، لیکل، د مور د مقام پر ارزښت پوهیدل او د مور درناوی کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر مور پر خپلو اولادونو باندې کوم حقونه لري؟
- په تاسوکې به څوك دمور د حقونو په هکله څه ووایي؟

دلوی خدای ﷻ له نعمتونو څخه یو نعمت مور ده. مور د خپلو اولادونو په روزنه کې شپې ورځې اوبې خوبې تیروي. مور دخپلو بچیانو روزنه کوي. مور ده چې دخپلې کورنۍ د پاللو، دهیواد د ودانولو او ساتلو لپاره په خپله غیږ کې راتلونکي ځوانان روزي.

وایي چې مور پر یولاس زانګو زنګوي او پر بل لاس جهان. دنړۍ ټول پوهان او تاریخي څیرې د مور په غیږ کې روزل شوي دي. له دې امله موږ باید د خپلو میندو ډیر خدمت وکړو، خبره یې ومنو او دکور په کا رونو کې ورسره مرسته او په مینه ورسره خبرې وکړو. موږ باید زیار وباسو چې مور را څخه خپه نشي او تل باید د مور زړه وساتو.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په خپله خوښه په چوپه خوله ووايي، د ستونزمنو برخو پوښتنه دې له ښوونکي څخه وکړي.

- څوزده کوونکي دې د لوست متن په وار سره په ټولګي کې ولولي او نور دې ورته غوږ ونيسي.

- دوه زده کوونکي دې په ټولګي کې پورته شي. يو دې له بل ملګري څخه د مور د حقونو په هکله پوښتنه وکړي او هغه بل دې ځواب ورکړي.

- څو زده کوونکي دې پورته شي او هر يو دې په وار سره د متن د مفهوم په هکله خبرې وکړي او نور دې ورته غوږ ونيسي.

- زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د مور د حقونو په اره کې څو کرښې و ليکي او بيا دې په ټولګي کې ووايي.

- څو زده کوونکي دې په ټولګي کې د هغو مرستو يادونه وکړي چې په کورکې يې له مورسره کوي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې د مور د حقونو په اړه دوې درې داسې جملې وليکي چې په کتاب کې نه وي راغلي.

د نشه يي توکو زيانونه

موخه: د متن لوستل، ليکل، د نشه يي توکو په زيانونو پوهېدل او له هغو ځخه ځان ساتل.

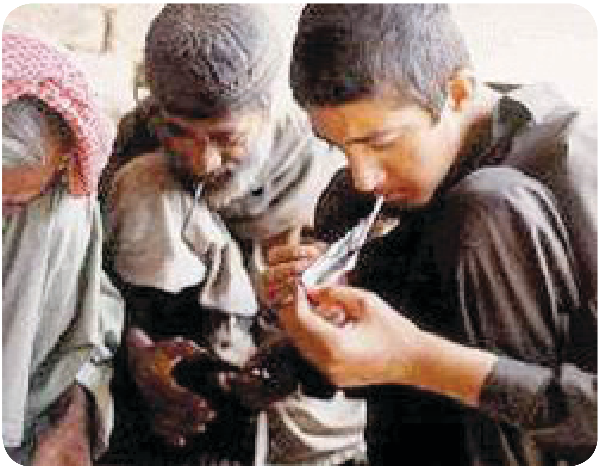

پوښتنې

- ستاسو په فکر نشه يي توکي کوم زيانونه لري؟
- که چېرې يو څوک په نشه يي توکو روږدی وي، د هغه ژوند به څه ډول وي؟

نشه يي توکي، لکه: چرس، بنګ، اپين، شراب، تمباکو، نصوار، سګرت او داسې نور چې په هره بڼه وکارول شي، بدن ته زيان رسوي. نشه يي کسان د بدن د کمزورتيا له امله نشي کولی چې خپل ورځني کارونه سرته ورسوي. ورو ورو له غريبۍ سره مخ کېږي، د خپلې کورنۍ او ټولنې د اوږو بار ګرځي اوخلک ورته په ښه نظر نه ګوري . دنشه يي خلکو ذهن ورو ورو خرابيږي، بيا يوازې د خپلې نشې په فکرکې وي، د خپل ځان پاکوالي او روغتيا ته پام نشي کولای، له خپلې کورنۍ څخه هم جلا کيږي.

په نشه يي توکو روږدې کسان د پيسو د تر لاسه کولو له پاره په غلا او نورو ډول ډول جرمونو لاس پورې کوي.

فعالیتونه

- زد ه کوونکي دې متن په خپل منځ کې ولولي. ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- زده کوونکي دې لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې ولیکي، په جملو کې دې وکاروي او بیا دې په ټولګي کې ووایي:
(چرس، بنګ، اپین، شراب)
- د نشه يي توکو د زیانونوپه هکله دې نورو ټولګیوالو ته معلومات ورکړي. ښوونکی دې هم ورسره همکار اوسي.
- څو زده کوونکي دې د لوست متن په مناسب غږ ولولي او نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونیسي.
- لاندې پوښتنو ته دې مناسب ځوابونه ووایي.
• په نشه يي توکو اخته کېدل څه زیانونه لري؟
• نشه يي کسان ولې خپل ورځني کارونه سم نشي تر سره کولی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نن ورځې لوست دوه ځله په خپلو کتابچو کې ولیکي او په بل درسي ساعت کې دې له ځان سره راوړي.

روغتیا ساتنه

موخه: د متن لوستل، لیکل، د روغتیا په ارزښت پوهیدل او خپلې روغتیا ته پاملرنه کول.

پوښتنې

- ستاسو په فکر روغتیا د انسان لپاره څه گټې لري؟
- که څوک خپلې روغتیا ته پام ونه کړي، څه زیان به ورته ورسیږي؟

روغتیا انسان ته ډېره اړینه ده. روغتیا دې ته وايي چې وجود مو له ناروغۍ څخه خوندي او جوړ وي. د روغتیا په درلودلو سره کولای شو چې خپل ورځني کارونه، لوست او زده کړه مخ ته یوسو او د خپلې کورنۍ او هیواد والو خدمت په ښه توگه سرته ورسوو. او په پایله کې یو ارامه ژوند ولرو. داسې روغتیا څخه هغه وخت برخمن کېدلای شو چې ځان او کالي مو پاک وي، خپل چاپېریال پاک او سوتره وساتو چې د میکروبونو د رامنځته کېدو، ودې او لېږد لپاره وخت پیدا نه شي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن یوځل په چوپه خوله په ګډه ولولي، په ستونزمنو برخو دې خبرې وکړي او بیا د ې ښوونکی ورسره مرسته وکړي.
- څو زده کوونکي دې متن په مناسب غږ ووایي. که څه ستونزه وه، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- اوس څو زده کوونکو ته دنده ورکړئ چې د لوست د سرلیك په هکله څوکرښې له خپل فکر څخه ولیکي، بیا دې په ټولګي کې ووایي، نور زده کوونکي دې د هغوی تېروتنې اصلاح کړي.
- څو زده کوونکي دې د متن پر مفهوم باندې خبرې و کړي او نور زده کوونکي دې هم خپل نظرونه ورسره په خبروکې شریك کړي.
- څو زده کوونکي دې د روغتیا دخرابیدو د زیانونو په هکله وغږیږي. ښوونکی دې په پای کې د نورو زده کوونکو نظرونه هم را واخلي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې د روغتیا پر اړتیا باندې څو کرښې ولیکي او بیا دې په بل درسي ساعت کې نورو ټولګیوالو ته ووایي.

ګل پاچا الفت

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د ګل پاچا الفت پېژندل او له خپلو ملي شاعرانو سره مینه پیداکول.

پوښتنې

- څوک به د پښتو ژبې د څو مشهور شاعرانو نومونه واخلي؟

څوک به ووايي چې پورتنی عکس د چا دی؟

ګل پاچا الفت د لغمان ولایت د قرغیو ولسوالۍ په عزیز خان کڅ کې زیږیدلی و.

الفت په خپلو لیکنو کې موږ ته بلنه را کوي چې علم او پوهه زده کړو او عمل پرې وکړو. لکه چې وايي: بې عمله پوهه د غلطې پوهې مثال لري او غلطه پوهه له انسان څخه شیطان جوړوي. همدارنګه خپل هېواد او خلک وربانديې ګران وو او ټول افغانان ددې هېواد بچیان بولي، لکه: چې وايي:

د یـوه وطـن او لادیــو تـېـر لــه سره پـه هـېـواد یـو

دا وطـن دی پـه موږ ګــران

دا وطــن دی د افـغـــان

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په چوپتیا سره ولولي. ستونزمن ځایونه دې په نښه کړي او بیا دې له ښوونکي څخه پوښتنه وکړي.
- زده کوونکي دې متن په مناسب غږ ولولي او ښوونکی دې ورته ستونزې حل کړي.
- لاندې جملې دې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې تش ځایونه په مناسبو کلمو سره بشپړ کړي.

ښاغلی الفت ټول ...ددې هېواد بچیان بولي

ښاغلی الفت... زېږېدلی دی.

- څوزده کوونکي دې د متن پر مفهوم خبرې وکړي. نور زده کوونکي دې په بحث کې ورسره شریک شي.
- زده کوونکي په دوو ډلو وویشئ. یوه ډله دې د شعر د ګټو په هکله خپل نظرونه سره شریک کړي، بله ډله دې د علم او پوهې په هکله خپل نظرونه د خپل استازي په واسطه ولیکي او په ټولګي کې دې ووایي.

زده کوونکي دې لاندې لغتونه په خپلو کتابچو کې په جملوکې وکاروي او بیا دې څوتنه په ټولګي کې ووایي:

(پوهه - چوپتیا – الفت - لیکوال)

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ګل پاچا الفت په اړه څو کرښې ولیکي.

صفت

موخه: د متن لوستل، لیکل، د صفت په معنا پوهېدل او په جملو کې د صفت کلمه کارول.

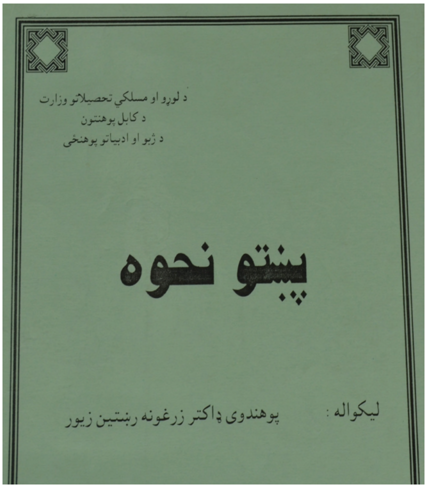

پوښتنې

- ستاسو په فکر صفت څه ډول کلمې ته وايي؟
- کولی شئ چې داسې جملې ووایئ چې د صفت کلمه پکې استعمال شي؟

صفت: هغه کلمه ده چې د نوم ځرنګوالی څرګندوي.

لکه: ښه، ښکلی، هوښیار، سپین، توراو داسې نور.

لاندې جملې ولولئ او هغو کلمو ته ځیر شئ چې کرښه ترې لاندې ایستل شوې ده.

- **تکړه زده کوونکي تل درس وايي.**
- **هوښیار زده کوونکي د یو بل خبروته غوږ نیسي.**
- **مور په بازار کې سرې مڼې واخیستې.**
- **د پاکو اوبو څښل بدن ته ګټه لري.**

په پورتنیو جملو کې (تکړه، هوښیار، سرې، پاکو) د صفت کلمې دي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په چوپتیا سره ولولي او بیا دې یو زده کوونکی د ټولګي په مخ کې ولولي.

- لاندې جملې دې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې د صفت تر کلمې لاندې کرښه وکاږي.

- د پخو مېوو خوړل بدن ته ګټه رسوي.
- زیار کښ بزګر له خپلې ځمکې څخه زیات حاصل اخلي.
- سپینه کوتره دسولې نښه ده.
- کندز خواږه ختکي لري.

- زده کوونکي دې د لوست متن په ټولګي کې ووایي او نور دې ورته ځیرشي. که کومه پوښتنه لري، هغه دې وپوښتي، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي .

- زده کوونکي دې پر دوو ډلو وویشل شي. هره ډله دې په خپل منځ کې داسې جملې د خپل استازي په واسطه ولیکي چې په هغوکې صفتونه راغلي وي، بیا دې د خپل استازي په واسطه ووایي او نور دې ورته پاملرنه وکړي .

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې صفتونه په کتابچو کې ولیکي او په جملو کې دې وکاروي.

(سپین، هوښیار، پوه، ښه)

خلور دېرشم لوست

معلولينو ته درناوی

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، له معلولينو سره مرسته او هغوی ته درناوی کول.

پوښتنې

- ستاسې په فکر معلول چاته وايي؟
- ستاسې په نظر له معلولو خلکو سره څنګه چلن وکړو؟

سمسور دوه کاله مخکې له خپل پلار سره کروندې ته دکار لپاره روان و، په لاره کې پر يوه ماين برابر شو او په دې پېښه کې يې خپله پښه له لاسه ورکړه. په روغتون کې يې درملنه وشوه، خو معلول پاتې شو. هغه ډېره موده غمجن و، ځکه هغه نه شو کولی چې له نورو هلکانو سره لوبې وکړي.

ملګري يې د هغه په حال خواشيني وو. هغوی دا فکر وکړ چې څنګه له سمسور سره مرسته وکړي. هغوی داسې لوبې پيل کړې چې په هغو کې سمسور هم برخه اخيستلی شوه.

سمسور له زده کړې سره هم ډېره مينه لري. ملګرو يې هغه په ښوونځي کې شامل کړ. اوس د ښوونځي په پنځم ټولګي کې درس وايي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې لومړی متن په چوپه خوله ولولي اوهغه ځایونه چې پرې نه پوهیږي، هغه دې په نښه کړي.

- څو زده کوونکي دې متن په لوړ آواز ولولي. نور زده کوونکي دې پام وکړي ترڅو ستونزمن ځایونه ورته حل شي.

- د لاندنیو کلمو مترادفې کلمې دې له چوکاټ څخه پیدا او په خپلو کتابچو کې دې د کلمو ترڅنګ ولیکي.

معلول_____________	څرګند
مرسته __________	عیبي
تکړه _______________	کومک
ښکاره ___________	څواکمن

- لاندې جملې ولولئ ! په خپلو کتابچوکې یې ولیکئ اود صفت تر کلمو لاندې کرښه وکاږئ.

الف - اوس سمسور د روغو هلکانو په څېرزده کړه او کار کولای شي.

ب- د سمسور ملګري د هغه په حال خواشیني وو.

ج- هغوی داسې لو بې پیل کړې چې په هغو کې سمسور هم ډېره برخه اخیستلی شوه.

- څوزده کوونکي دې له معلولینو سره د مرستې په هکله خبرې و کړي.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د معلولینو په هکله څو کرښې ولیکي او په بل درسي ساعت کې دې له ځان سره راوړي.

پنځه دېرشم لوست

بېلابېل خواړه

موخه: د متن لوستل، لیکل، د خوړو په ارزښت پوهېدل او ورڅخه کار اخیستل.

پوښتنې

- ستاسو په فکر زموږ بدن خوړو ته څه اړتیا لري ؟
- که موږ بېلا بېل خواړه ونه خوړو، بدن ته به موخه زیان ورسیږي؟

د هیواد په هره سیمه کې د بېلابېلو موسمونو ډېرحبوبات، ترکاري او مېوې پیدا کیږي او هیوادوال د خوراک لپاره ترې کاراخلي. په ځینو سیمو کې یو شمیر خلک ترکاري وچوي او بیا یې په بل موسم کې پخوي.
دغه راز یوشمېر مېوې تازه خوړل کیږي او یو شمیر مېوې تازه او وچې خوړل کیږي.
د خوړو او میوو بېلابېل ډولونه د بدن د ودې، دکارکولو د وړتیا او د ناروغیو د مخنیوي لپاره په خپله برخه کې ډېره مرسته کوي، د بېلګې په توګه: حبوبات په ودې او نمو کې مرسته کوي، خواږه او غوړ وجود ته انرژي ورکوي او یو شمیر خواړه په وجود کې ټولې اړتیاوې پوره کوي، لکه: شیدې، هګۍ اوداسې نور.
د ورځنیو خوړو په مهال ویش کې باید توازن رامنځته کړو او د ټاکلي پروګرام له مخې د ځان لپاره خواړه تیار کړو.

فعالیتونه

- څو زده کوونکي دې متن په مناسب غږ په ټولګي کې ووايي، ښوونکی دې ورته ځير وي، که اړتيا وه مرسته دې ورسره وکړي.
- زده کوونکي دې په دوو ډلو وويشل شي. ټول دې متن ولولي. يوه ډله دې په متن کې صفتونه پيدا کړي، په جملو کې دې وکاروي او بله ډله دې د مېوو د ګټو په هکله څو کرښې وليکي، بيا دې څوتنه په ټولګي کې خپله ليکنه ووايي.
- يو زده کوونکی دې تختې ته پورته شي، پرتختې دې د مېوو نومونه چې بل زده کوونکی يې ورته وايي، وليکي او په پای کې دې يو بل زده کوونکی هغه ولولي.
- يو زده کوونکی دې دټولګي په مخ کې ودرېږي، دميوو نومونه دې واخلي اونور دې ورته نور نومونه هم واخلي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې د خوړو د ګټو په هکله څو کرښې وليکي او په بل درسي ساعت کې دې ووايي، نور زده کوونکي دې ورته غوږ ونيسي.

ولسي دودونه

موخه: د متن لوستل، لیکل، د ولسي مثبتو دودونو په ارزښت پوهیدل او هغه په خپل ژوند کې عملي کول.

پوښتنې

- ستاسو په اند په یوه ټولنه کې مثبت دودونه څه ګټې لري؟
- څوک به ووايي چې زموږ د ټولنې کوم دودونه ښه دي؟

هره ټولنه خپل دودونه لري چې یوه ټولنه له بلې څخه بیلوي. په ټولنه کې ځینې دودونه ګټور او اوږد عمرلري او ځینې دودونه بیا د ټولنې د خلکو لپاره ګټه نشي رسولی.

څومره چې یوه ټولنه پرمختګ کوي، په هماغه اندازه دهغې ټولنې په دودونو او رواجونو کې بدلون رامنځته کیږي. خلکوته ګټور دودونه او رواجونه پاتې کیږي او هغه چې خلکوته ګټه نشي رسولی، د ټولنې له پرمختګ څخه وروسته پاتې کیږي.

موږ ته لازمه ده چې خپلو ګټورو دودونو ته په درنه سترګه وګورو او سرته یې ورسوو او هغه دودونه چې خلکو ته ګټه رسولی نشي، هغه باید پریږدو چې له منځه ولاړشي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې یوځل متن په چوپه خوله په خپلو کې ولولي. په هغو جملو او کلمو چې نه پوهیږي، له ښوونکي دې پوښتنه وکړي.
- یو زده کوونکی دې د لوست متن ولولي او ښوونکی دې ورسره په لوستلو او د تېروتنو په حل کې مرسته وکړي.
- زده کو ونکي دې د دودونو په هکله له کتاب پرته څو کرښې ولیکي او بیا دې په ټولګي کې ووایي.
- زده کوونکي دې په دوو ډلو وویشل شي. یوه ډله دې د دودونو د ګټو په هکله اوبله ډله دې د ناوړه دودونو د زیانونو په هکله خپلې نظرېې سره شریکې کړي او بیا دې د هغوی استازي د ټولګي په مخ کې ووایي.
- څو زده کوونکي دې د خپل کلي او سیمې د یوه دود نوم واخلي او په اړه دې خبرې وکړي چې په څه ډول سرته رسیږي .

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې سیمې د یوه دود په هکله څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

ابن سینا

موخه: د متن لوستل، لیکل او د ابن سینا په هکله معلومات ورکول.

پوښتني

- کله مو دابن سینا نوم اوریدلی دی؟
- څه فکر کوئ چې دغه عالم په کومو علومو کې پوره لاس رسی درلود؟

ابن سینا د نړۍ مشهور عالم او د بخارا په ښار کې زېږېدلی و. نوموړی د شلو کلونو و چې د خپل وخت د یوه عالم په نوم وپېژندل شو.

ابن سینا په خپل وخت کې د طب په هکله شپاړس کتابونه لیکلي دي. خورا مشهور کتاب یې د (القانون فی الطب) په نوم یادېږي. له دې کتاب څخه څه دپاسه شپږ سوه کلونه د درسي کتاب په توگه گټه اخیستل کېده. او س هم ځیني خلک د نوموړي کتاب له مطالعې څخه گټه اخلي .

ابن سینا د فلسفې او عقایدو په هکله (۲۸) کتابونه لیکلي دي. دغه راز یوولس کتابونه یې د نجوم او ساینس په برخه کې او څلور نور یې د شعر او شاعرۍ په اړه لیکلي دي. د نړۍ ټول خلک د ابن سینا خدمتونو ته په درانه نظر گوري.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن د یو بل په مرسته په چوپتیا سره ولولي. څو تنه زده کوونکي دې د ابن سینا په اړه څه چې یې له متن څخه زده کړیدي. معلومات وړاندې کړي، که څه ستونزه یې درلوده، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- زده کوو نکي دې له لاندې کلمو څخه جملې جوړې کړي اوبیا دې په ټولګي کې ووایي.

مشهور- طبابت- زیږیدلی- نجوم- ګټه

- زده کو ونکي دې د لوست د متن د موخې په هکله خبرې وکړي او بیا دې بل زده کوونکی د هغه خبرې بشپړې کړي. ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- زده کوونکي دې د لاندنیو پوښتنو لپاره په شفاهي توګه سم ځوابونه ورکړي اونور دې ورته غوږ ونیسي.

- ابن سینا دعلومو په کومو برخو کې پوهیده؟
- ابن سینا په کومو علومو کې ٦٨ کتابونه لیکلي دي؟
- ولې خلك ابن سینا ته درناوی لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ابن سینا په اړه یوه لنډه لیکنه وکړي اوپه بل درسي ساعت کې دې په ټولګي کې ووایي.

اته دېرشم لوست

اشر (گډ کار)

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د گډ کار د گټو په ارزښت پوهېدل او گډ کار کول.

پوښتنې

- کله مو په گډو کارونو کې برخه اخيستې ده؟
- څوک به ووايي چې گډ کار څه گټې لري؟

سباوون د ترکارۍ د کرلو لپاره پريشانه و. دی يوازې و، د ترکارۍ د کرلو وخت ترې تيريده. له خپلې ميرمنې تورپيکۍ سره يې مشوره وکړه. هغې ورته وويل:

- د کلي ځوانان د اشر لپاره را وغواړه .

سباوون هم د خپلې ماندينې خبره ومنله. د کلي زلميان يې د اشر لپاره را وغوښتل.

سهار وختي يې د ترکارۍ په کرلو پيل وکړ، تر غرمې پورې يې کار وکړ، په پټي کې يې ډول ډول ترکارۍ وکرلې او بيا يې پولې ورته جوړې کړې.

تورپيکۍ د غرمې لپاره ورته ښه خوندوره ښوروا پخه کړې وه. د کلي زلميانو په گډه سره ډوډۍ وخوړه. سباوون خپلې ميرمنې ته وويل:

- گډ کار زموږ ډير ښه دود دی. زه به هم له دې وروسته د گاونډيانو په اشرونو کې هرومرو برخه اخلم.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې یوځل متن ولولي او بیا دې څوتنه د ټولګي په مخ کې ولولي.
ښوونکی دې ستونزې ورته حل کړي.

- یو زده کوونکي دې متن ولولي، په خپله خوښه دې څوکلمې خوښې او په جملو کې دې وکاروي.
بیا دې څو تنه زده کوونکي پورته شي، خپلې لیکل شوې جملې دې د ټولګي په مخ کې ولولي .
- یو زده کوونکی دې په ټولګي کې پورته شي د اشر یا ګډ کار د ګټو په هکله دې خبرې وکړي اونور دې ورته متوجې وي.

- بل زده کوونکی دې د یوازې کار د وروسته پاتې کېدو په هکله خبرې و کړي او نور دې ورته غوږ ونیسي.
- څو زده کوونکي دې په خپل کلي کې د ښو دودونو او رواجونو په هکله خبرې وکړي او ښوونکی دې ورسره دخبرو په بشپړولو کې مرسته وکړي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د هغه ګډ کار په هکله چې په کور، ښوونځي او یا په کوم بل ځای کې یې تر سره کړی وي، څوکرښې ولیکي.

ملګري ملتونه

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د ملګرو ملتونو پېژندل او د ملګرو ملتونو د دندو په اړه معلومات ترلاسه کول.

پوښتنې

- ايا ويلی شئ چې ملګري ملتونه څه ډول سازمان دی؟
- د ملګرو ملتونو د سازمان اصلي موخه څه ده؟

ملګري ملتونه يو نړيوال سازمان دی. د دغه نړيوال سازمان موخه داده چې په نړۍ کې د کړکېچونو او نښتو د مخنيوي لارې چارې برابرې کړي.

د بېلابېلو هېوادونو ترمنځ د پوهاوي، مرستو او سوله ييز ژوند دلارو چارو په برابرولو کې مرسته وکړي.

دغه راز په وروسته پاتې هيوادونو کې د ښوونې، روزنې د تاريخي ودانيو، روغتيا، خوراکي موادو او د ماشومانو په روزلو او نورو برخو کې مرستې کوي. دا سازمان بېلابېلې څانګې لري چې يوه يې د يونيسف څانګه ده .

يونيسف د ماشومانو او ځوانانو د ښوونې او روزنې، خوړو، روغتيا، اوبو، درملو ورکولو او نورو برخو کې مرسته کوي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې یوځل لوست په چوپه خوله ولولي. که ستونزه وه، هغه دې په نښه کړي او بیا دې له ښوونکي څخه وپوښتي.
- زده کوونکي دې متن ولولي، څو لغتونه دې خوښ کړي، په جملو کې دې وکاروي او بیا دې څوتنه په ټولګي کې ووايي.
- زده کوونکي دې په دوو ډلو وویشل شي. (الف) ډله دې د لاندې لومړۍ پوښتنې د ځواب په هکله خپل نظرونه او د (ب) ډله دې د دویمې پوښتنې په هکله خپل نظرونه سره په شریکه ولیکي او بیا دې د هر ډلې استازی په ټولګي کې ووايي.

- یونیسف څه فعالیتونه ترسره کوي؟
- د ملګرو ملتونو سازمان د جوړېدواصلي هدف څه شی دی؟

زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړي کله چې کار تمام شو، بیا د ې څوتنه په ټولګي کې ولولي.

الف: ملګري ملتونه یو .... سازمان دی.

ب: یونیسف د ماشومانو او ځوانانو .... په برخه کې مرستې کوي.

ج: د دغه نړیوال سازمان د جوړېدو اصلي موخه داده چې د .... مخنیوی وکړي

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د لوست مفهوم په خپله ژبه ولیکي.

مترادفې کلمې

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د مترادفو کلمو پر معنا او مفهوم باندې پو هېدل او ورڅخه ګټه اخیستل.

۷۸۶

مترادفه کلمه: هغه کلمه ده چې په شکل اوبڼه کې سره تو پیرلري او معنا یې سره ورته وي، مترادفه کلمه بلل کیږي.

پوښتنې

- ستاسو په اند کله مو مترادفې کلمې په خبرو او یا لیکنو کې کارولي دي ؟
- په تاسوکې څوك د مترادفو کلمو بېلګې ویلای شي؟

ښکلا او سمسور خور او ورور دي. دوی په یوه شنه او زرغون بڼ کې خوښ او خو شحاله ناست وو. هغوی ښکلي او ښایسته کالي اغو ستي وو. د بڼ په هره خوا کې خوښي او خو شحالي وه. هرې خواته د مر غیو چغهار، خواږه اوازونه او نارې وې. په آسمان کې برېښنا شوه. باران په اورېدو پیل وکړ. ښکلا او سمسور دواړو په ځغاسته او منډه کورته ځانونه ورسول.

مترادفې کلمې: هغه کلمې دې چې په شکل اوبڼه کې سره تو پیرلري او معنا یې سره ورته وي، مترادفه کلمه بلل کیږي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن یو ځل په چوپه خوله ولولي. بیا دې څوتنه په ټولګي کې پورته شي او په وار سره دې نوی لوست ولولي. که ستونزه وه، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- لاندې جملې دې په خپلو کتابچو کې ولیکي او تر مترادفو کلمو لاندې دې کرښه وکاږي.

- انسان چې روغ او جوړ وي، ښه کار کولای شي.
- زرغونه د ازمویني په تېرولو ډېره خوشحاله او خوښه ښکاري.
- زموږ ښوونکي پاك او سپېڅلي خلك دي.

- څو زده کوونکي دې په ټولګي کې د متن مترادفې کلمې وښیي او نور دې ورته ځیر اوسي.

- څو زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې څو مترادفې کلمې ولیکي او څو تنه دې په ټولګي کې ووایي.

کورنۍ دنده

په خپلو کتابچو کې دې څو مترادفې کلمې په کور کې ولیکي. او په جملو کې دې وکاروي.

يو څلوېښتم لوست

پر حيواناتو زړه سوی

موخه: د متن لوستل، ليکل، پر حيواناتو زړه سوی او ورسره مرسته کول.

پوښتنې

-کله مو په حيواناتو زړه سوی کړی دی؟

- ستاسو په فکر حيوانات مونږ ته څه گټې رسوي؟

الله ﷻ ډول ډول حيوانات او الوتونکي پيدا کړي دي. ځينې په هوا کې ځينې په ځمکه او ځينې په اوبو کې ژوند کوي. ځينې په وچه او اوبو دواړو کې ژوند کوي.

له يو شمير حيواناتوڅخه بېلا بېلې گټې اخيستل کيږي. د بيلگې په توگه : له پوستکو، غوښو او شيدو څخه يې گټې اخلو او زموږ د خوراک ارزښتناکه برخه جوړوي.

پر حيواناتو باندې بايد زړه سوی ولرو، هغوی ونه ځوروو. د ناروغۍ درملنه يې وکړو په غذا او ساتلو کې زيار وباسو.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په چوپه خوله ولولي او بیا دې څوتنه په ټولګي کې ووایي .ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي .

- زده کوونکي په دوو ډلو وویشئ .

لومړی ډله دې د هغو حیواناتو نومونه په شریکه په کاغذ کې د خپل استازي په واسطه ولیکي چې له پوستکو څخه یې کار اخیستل کیږي .

دویمه ډله دې د هغو حیواناتو نومونه ولیکي چې له شیدو څخه یې ګټه اخیستل کیږي.

بیا دې د هرې ډلې استازی د ټولګي په مخ کې ووایي.

- یو زده کوونکی دې د هغو حیواناتو نومونه واخلي چې په ځمکه او اوبو کې ژوند کولای شي.

- یو زده کوونکی دې د اهلي حیواناتو نومونه واخلي او بل دې د هغو په ګټو خبرې و کړي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې په خپلو کتابچو کې ولیکي چې پر حیواناتو باندې څرنګه زړه سوی وکړو او په بل درسي ساعت کې دې خپلو ټولګیوالو ته واوروي.

په شیدو کې د اوبو ګډول

موخه: د متن لوستل، لیکل، زده کوونکي په دې پوهول چې په شېدوکې اوبه ګډول لویه ګناه ده او باید ترې ډډه وشي.

پوښتنې

- ستاسو په نظر د شېدو په پلورلو کې د اوبو ګډول ښه عمل دی؟
- څه فکر کوئ چې د شېدو خوړل وجود ته څه ګټې لري ؟

حضرت عمر رضي الله عنه به د عادت له مخې د مدینې منورې په کوڅو کې د شپې ګرزیده. یو آواز یې تر غوږو شو چې یوې ښځې په شیدو کې اوبه ګډې کړې، خو لور یې مخالفت وکړ.

لور ورته وویل: عمر رضي الله عنه په شیدو کې له اوبو ګډولو څخه منع کړي یو.

مور ورته وویل: اوس خو دلته څوک نشته.

لور ورته وویل: که عمر رضي الله عنه نشته، خدای جل جلاله خو شته.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په مناسب غږ ولولي، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.

- یوزده کوونکی دې له متن څخه بل زده کوونکي ته د یوې جملې املا ووايي او پرتختې دې ولیکي. بیا دې بل زده کوونکی د هغې جملې تیروتنه اصلاح کړي، پاتي نور زده کوونکي دې نوموړې جمله په خپلو کتابچوکې ولیکي.

- لاندې پوښتنو ته دې ځوابونه ورکړي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي. وروسته دې څوکسه په ټولګي کې خپل ځوابونه ووايي.

- ښځې ولې په شیدو کې اوبه ګډولې؟
- د دې لوست اصلي مطلب څه شی دی؟
- موږ باید په پلورلوکې څه شی په پام کې ونیسو؟

- څو زده کوونکي دې په ټولګي کې په وارسره د لوست د مفهوم په هکله خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې د مخالفت، شیې، ګډې او منع کلمو ته په خپلو کتابچو کې جملې جوړې کړي. او بیا دې څو تنه خپلې جوړې کړې جملې په لوړ آواز ووايي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کورونو کې د لوست مفهوم په خپلو کتابچو کې ولیکي.

درې ځلوېښتم لوست

د ښو خبرو اړتيا

موخه: د متــن لوستل، ليکل، د ښو خبرو کول، زده کول او ښې خبرې کول.

پوښتنې

- په تاسو کې به څوک د ښو خبرو په ګټو خبرې وکړي؟
- که د چاښې خبرې زده نه وي، څه زيان به ورته ورسيږي؟

هر چاته لازمه ده چې ښې خبرې زده کړي او ورڅخه ګټه واخلي.
ښې خبرې دادي چې په هغوکې داسې کلمې و کارول شي چې پکې د چا بې احترامي و نشي او هر چاته په درناوي سره د خپلې موخې يادونه وشي.
د خبروکوونکي بايد په ساده الفاظو او د ښو جملو په جوړولو سره خبرې وکړي چې د مقابل لوري له سويي او درناوي سره برابرې وي.
هر څوک بايد د خبرو کولو ځای او وخت وپيژني.
او په درناوي سره خپلې خبرې پای ته ورسوي.
په خبرو کې داسې کلمې ونه کاروي چې په چا باندې بدې ولګيږي او زړه يې ور څخه بد شي.

فعالیتونه

- ټول زده کوونکي دې متن یو ځل په چوپه خوله ووایي او بیا دې څو تنه وروسته په مناسب اواز سره ووایي، که اړتیا وه، ښوونکی دې ورسره مرسته وکړي.
- یوزده کوونکی دې پورته شي، بل زده کوونکي ته دې د لوست یوه کرښه د املا په توګه ووایي او هغه دې پر تختې ولیکي. بل داوطلب زده کوونکی دې د هغه تیروتنې ونیسي.
- یو زده کوونکی دې پورته شي، د ښو خبرو کولو د ګټو په هکله دې خبرې وکړي، بل زده کوونکی دې پورته شي، د ښوخبرو د نه کولو د زیانونو په هکله دې خبرې وکړي.
- څو زده کوونکي دې د لوست متن په مناسب غږ ولولي او نور دې د هغه تیروتنو ته ځیر او ورته دې اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې په خپل زړه له متن څخه څو کلمې وټاکي او هغه دې په جملو کې وکاروي او بیا دې په ټولګي کې ووایي. نور دې ورته غوږ ونیسي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې د ښو خبرو د اړتیا په هکله خبرې وکړي او بیا دې په بل درسي ساعت کې په ټولګي کې ووایي.

وچې او تازه مېوې

موخه: د متن لوستل، لیکل، وچې مېوې پېژندل او د هغو په ګټو پوهېدل.

پوښتنه

- ستاسو په فکر په پورته عکس کې څه شی لیدل کېږي؟

زموږ د هېواد په مرکز او ولایتونو کې د ډول ډول مېوو ونې او باغونه شته چې ډېره اندازه تازه او وچې مېوې ترې لاسته راځي. تازه او وچې مېوې هم د هېواد په دننه کې خوړل کیږي او هم بهرنیو هېوادونو ته لیږل کیږي، لکه: منې، انګور، انار، بادام، پسته، جنغوزي، کښته او داسې نور. له دې لارې زموږ هیواد اوخلکو ته ګټې رسیږي.

تازه او وچې مېوې وجود ته ډېرې ګټې رسوي. د مېوو په خوړلو سره وجود تقویه او د ناروغیو په مقابل کې د وجود مقاومت زیاتوي.

موږ باید په خپلو ځمکو او د کورونو په حویلیو کې میوه لرونکې ونې هم کښېنوو او ښه ساتنه یې وکړو چې په ډیره اندازه مېوې ترې لاسته راشي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په خپله ولولي او بيا دې څوتنه د ټولګي په مخ کې ولولي
ښوونکی دې ورته وخت ورکړي چې د ستونزمنو کلمو او جملو پوښتنه وکړي.

- زده کوونکي دې په دوو ډولو وویشل شي. یوه ډله دې په خپل منځ کې د تازه مېوو نومونه ولیکي او بله ډله دې د وچو مېوو نومونه د خپل استازي په واسطه ولیکي. بيا دې هر استازی د ټولګي په مخ کې ولولي.

- یو زده کوونکی دې تختې ته پورته شي، د څو وچو او تازه مېوو نومونه دې پر تختې ولیکي. نور زده کوونکي دې نوموړي نومونه له تختې څخه په خپلو کتابچو کې ولیکي او په جملو کې دې وکاروي او بيا دې څوتنه په ټولګي کې ووايي .

- څو زده کوونکي دې په ټولګي کې د مېوو د ګټو په هکله خبرې وکړي او نور دې
- ورته غوږ ونيسي او که څوک د مېوو د ګټو په هکله نورې خبرې کولای شي،
و خت ورکړئ.

- یو زده کوونکی دې د لوست د مفهوم او موخې په هکله رڼا واچوي، بل زده کوونکی دې د هغه خبرې بشپړې کړي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې سیمې د مېوو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

پنځه څلوېښتم لوست

ملي يووالی

موخه: د متن لوستل، ليکل او د يووالي په ارزښت پوهېدل.

پوښتنې

- ستاسو په نظر به يو والی کومې ګټې ولري؟
- که د يو هيواد د خلکو ترمنځ ملي يووالی نه وي څه زيان به ولري؟

په کور، ټولګي، ټولنه او هېواد کې يووالی ډېر اړين دی. په يووالي سره د خلکو ترمنځ مينه او ورور ولي زياتېږي او د خلکو ترمنځ بې اتفاقي له منځه ځي. الله ﷻ هم په يووالي باندې امر کړی دی. په يووالي سره هيواد پر مختګ کولای شي او د ټولنې د سوکالۍ او نېکمرغۍ لپاره لاره هوارېږي، نو بايد موږ ټول هېوادوال د خپل هېواد د ودانولو لپاره يو بل ته په مينه لاسونه ورکړو او د نفاق مخه ونيسو.

فعاليتونه

زده کوونکي دې يوځل متن په چوپه خوله ولولي او بيا دې څو تنه په ټولګي کې په مناسب غږ ولولي.

- زده کوونکي دې په دوو ډلو وويشل شي. يوه ډله دې په خپل منځ کې د ملي يووالي د ګټو په هکله او بله ډله دې په يوه ټولنه کې د ملي يووالي د نشتوالي د زيانونو په هکله خپل نظرونه شريک کړي او د خپل استازي په واسطه دې وليکي او بيا دې په ټولګي ووايي.
- يو زده کوونکی دې تختې ته ولاړ شي، د ملي يووالي نوم دې پرتختې وليکي، نور زده کوونکي دې د هغو د ګټو په هکله خپل نظرونه ووايي او پر تختې دې وليکي.

زده کوونکي دې د لاندنيو جملو تش ځايونه په مناسبو کلمو سره ډک کړي.

- په .... سره د خلکو ترمنځ مينه او ورور ولي زياتيږي.
- په يووالي سره د هېواد .... ته دوام ورکولای شو.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په کور کې د لوست پر مفهوم باندې څوکرښې وليکي او په بل درسي ساعت کې دې ووايي.

ساده او مرکبې کلمې

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د ساده او مرکبو کلمو پېژندل او په جملو کې يې کارول.

پوښتنې

- په تاسو کې به څوک ووايي چې ساده کلمه څه ډول وي؟
- له تاسو څخه به څوک د مرکبې کلمې يو مثال ووايي؟

ساده کلمه: هغه کلمه ده چې له يوې واحدې کلمې څخه جوړه شوې وي،
لکه: کتاب، قلم، زړه، خندا
مرکبه کلمه: هغه کلمه ده چې له دوو او يا زياتو کلمو څخه جوړه شوې وي،
لکه: کتابتون - پرهارپانړه - سپين بولدک - جلال اباد - نوی ښار - گلخانه - پکتيا کوټ - ميدان ښار

په کلي کې ژوند

په اوړي کې د کلي باغونه ښکلې او خوندورې مېوې لري. بريالی د رخصتيو په ورځو کې له خپل پلار سره ميدان ښار ته ځي، هلته د خپل باغ په گلخانه کې له پلار سره کار کوي. د راتگ په وخت کې له خپل باغ څخه د خپلې مور لپاره منې، ناک او زردلو راوړي.

په کليو کې ژوند خوند کوي. ځکه د کلي چاپېريال سمسور وي او د خلکو گڼه گونه هم زياته نه وي، باغونه او شنه چمنونه پکې وي چې انسان يې له ليدلو څخه خوند اخلي. په کليو کې ښځې له خپلو مېړونو سره د کرنې په چارو کې پوره مرسته کوي.

فعالیتونه

- زده کوونکي دې متن په چوپه خوله ولولي او بیا دې څو زده کوونکي په مناسب غږ په ټولګي کې ووایي او ښوونکی دې د هغوی ستونزې ورته حل کړي.

- زده کوونکي په دوو ډلو وویشئ. (الف) ډله دې په شریکه له یادو څخه څو مفردې کلمې ولیکي او (ب) ډله دې په شریکه څو مرکبې کلمې ولیکي او دواړه ډلې دې نومورې کلمې په جملو کې وکاروي او بیا دې د هرې ډلې استازي د ټولګي په مخ کې ووایي.

- یو زده کوونکی دې پورته شي، بل زده کوونکي ته دې څو مفردې کلمې ووایي او هغه دې پرتختې باندې ولیکي او په جملوکې دې وکاروي، نور دې د هغه تېروتنې ونیسي.

- یو زده کوونکی دې د کتاب له مخې متن ووایي، نور دې ورته غوږ شي بیا دې بل زده کوونکی پورته شي د ویل شوی متن مفهوم دې له یادو ووایي.

- زده کوونکي دې په لاندې جملو کې هغو کلموته ځیر شي چې په هغو کې مرکبې کلمې راغلي وي، په ټولګي دې ووایي.

۱- د مزار شریف پوهنتون یو ښکلی کتابتون لري. ۲- سپین بولدك د کندهار په ولایت کې دی. ۳- په جلال اباد کې د نارنجو ونې ډېرې دي. ٤- زما ورور په نوي ښار کې اوسیږي.

۵- د حبیب کور په ګلخانه کې دی. ٦- پرهار پاڼه د یو بوټي نوم دی.

کورنۍ دنده

لاندې مرکبې او مفردې کلمې په جملو کې وکاروئ.

(سپین ګل - ګل غوټۍ - مور - کلی - بڼ - کار - پلار - وزیر اکبر خان - میوند واټ)